

TENGE MONITOR

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ АПТАЛЫҚ

Газет 2006 жылдың 15 желтоқсанынан шыға бастады

//13 ҚЫРКҮЙЕК 2018 ЖЫЛ

ЖАҢҒЫРТУ: ИНДУСТРИЯ 4.0

ӨНДІРІСТІ ӨНІРДІҢ ӨРКЕНДІ ӨРІСІ

Өткен жұмада Қарағанды облысында жұмыс сапарымен болған мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев бірқатар өнеркәсіп кәсіпорындарын аралап, өндіріс инфрақұрылымдық даму жоспарымен танысты. Жер көлемі мен қазба байлығы, өнеркәсіптік қуаты жағынан республикадағы ең ірі облыс – Қарағанды өңірі ежелден еліміздің маңызды индустриалдық орталығы болып саналады. Республиканың өнеркәсіптік өндірісінде жоғары орын алатын облыс өнеркәсібінің құрылымында негізінен өңдеуші саланың үлесі басым, 81 пайызды құрайды. Мемлекет басшысы өңір өнеркәсібінің жетекші салалары – тау-кен – металлургия кешені (бағалы және сирек кездесетін металдар өндірісі, кара және түсті металлургия мен металл өңдеу), көмір, машина жасау, химия және фармацевтика, құрылыс материалдары өндірісі өрісті дамыған облыстың экономикалық даму көрсеткіштерінің оң қарқынын айрықша атап өтті.

РЫМТАЙ САҒЫНБЕКОВА

Мемлекет басшысы жұмыс сапары барысында «Make» жауапкершілігі шектелуі серіктестігінің Қарағанды құю-машина жасау зауытында болып, роботандырылған заманауи құрылғылармен және автоматтандырылған басқару жүйесімен жабдықталған жана зауыттың өндірістік үдерісімен танысты. Осы ретте облыстағы инвестициялық жобалардың іске асырылу жоспары баяндалып, «Қазакмыс» корпорациясы» компаниясының жұмыстары таныстырылды. Кәсіпорын ұжымымен және Қарағанды мемлекеттік техникалық универ-

ситетінің студенттерімен кездесуде Елбасы экономиканы дамытудың заманауи үрдісіне сай дуальді білім берудің және кадрлар даярлаудың маңыздылығын атап өтті. Елбасы келесі кезекте өндірістің жаңғырту жобаларының бірі – озық құрылғылармен жабдықталған, қуаттылығы жылына 4 миллион биотехнологиялық дәрі-дәрмек бумасын шығаруға мүмкіндік беретін «Қарағанды фармацевтика кешені» ЖШС-ның өндірістік кәсіпорнында болып, облыстағы денсаулық сақтау саласын цифрландыру және мемлекеттік-жекеменшік әріптестік аясындағы жоба-

лардың іске асырылу барысымен танысты. Мемлекет басшысы Қарағанды қаласының жана орталығы – «Онүстік-шығыс» ауданында салынып жатқан тұрғын үй алабының құрылысын аралап көрді. Жана орталық аумағында бірқатар өкімшілік ғимараттар мен спорт кешендері, концерт залы, балалар мен жасөспірімдер үйі, логистикалық көтерме-тарату орталығы және мектеп салу жоспарланған. Елбасыға қаланы дамыту үшін тұрғын үйлер мен әлеуметтік маңызы бар нысандар салудың барысы мен құрылыс жұмыстарының, сонымен қатар «Нұрлы жер» және «Нұрлы жол»

бағдарламаларының іске асырылу барысы, оның ішінде «Балқаш – Бурылбайтал – Қапшағай» жолының құрылысы мен облыс аумағындағы жолдарды қайта жөндеу нәтижелері жөнінде баяндалды. Мемлекет басшысы Достық үйінде этно-мәдени бірлестіктердің жұмысымен танысқаннан кейін өңір жұртшылығымен кездесуі аясында өткен әлеуметтік-экономикалық даму мәселелеріне арналған кеште облыстың даму көрсеткіштерінің оң қарқынын айрықша атап өтті. – Бес жыл ішінде 1,7 миллион шаршы метр тұрғын үй пайдалануға берілді. Тұрғын үй

құрылысының қарқыны жөнінен бұл өңір республикада төртінші орында, – деді Нұрсұлтан Назарбаев. Елбасы Қарағанды өңірінің еліміздегі ең урбанизацияланған аймақ екенін, облыстағы барлық елдімекенде әлеуметтік инфрақұрылымды ілгерілетудің маңыздылығын атап өтті. Мемлекет басшысы еліміздің көлік-транзит әлеуетін пайдалануға және тұрғындардың әл-ауқатын арттыруға бағытталған стратегиялық даму бағдарламаларының одан әрі іске асырылуына ерекше назар аударды.

> [3]

Бет қатталып жатқанда

► Мәжілістің жалпы отырысында Қазақстан, Түрікменстан және Оңбектаның мемлекеттік шекараларының түйеуі нүктесін айқындау туралы заң жобасы мақұлданды.

► Мәжілістің жалпы отырысында «Қазақстан-Қырғыз мемлекеттік шекарасын шегендеу туралы шартты ратификациялау» туралы заң жобасы мақұлданды.

► Биыл қаңтар-шілде айларында еліміздің сыртқы сауда айналымының ақшаға шаққандағы көлемі 2017 жылдың есепті кезеңімен салыстырғанда 20,1%-ға артып, 51 944,4 млн долларды құрады.

► Мәжіліс депутаттары көлік мәселелері бойынша кейбір заңнамалық өзгерістерді талқылауға кірісті. Соның ішінде республикалық жолдарда көлік құралдарын жанпай тоқтату тәжірибесіне тыйым салу да бар. Инвестициялар және даму вице-министрі Тимур Тоқтабаевтың айтуынша, көлікті тоқтатудың нақты себептерін енгізу жоспарланған.

► Түркістан облысы Келес ауданының Бірлік ауылында жұрда ғана үшем дүниеге келген қонбалалы Түктібаевтар отбасы баспаналы болды.

► Алматыда жылдам автобус қатынасы (BRT) желісіндегі жолаушылар зегі 40 пайызға арты. «Ілқис» арда бұл көрсеткіш еселенсе, адамдар, әсіресе жүргізушілер барар жеріне талса немесе өз көлігінренің гөрі қоғамдық көлігін жету ыңғайлырақ екенін түсіне бастайды», – дейді Алматы транспорт халдіннің директоры Садир Хамаев.

САРАПТАМА

Инфляцияның өсу салдары

Экономиканың дамуына жайсыз әсерін тигізеді

Белгілі қазақстандық экономист, Қазақстан Халық Банкінің ешлес ұйымы «Налук Finance» АҚ басқарма төрағасының міндетін атқарушы Мурат Темірханов бұл жайында өз пікірімен бөлісті. Ол Налук Finance сайтында жарияланған мақаласында «үлттық валютаның долларға қарсы ештеңе негізделмеген құнсыздануына жол беріп, ҚР Ұлттық банкі (ҚР ҰБ) валюталық арна арқылы экономикаға инфляциялық қысым трансмиссиясы үшін жағдай жасайды» дейді.

ИСАТАЙ ҚАМБАРОВ

«Жалпы алғанда, егер теңгенің долларға ағымдағы бағамы осы жылдың аяғына дейін сақталса, онда біздің (бұл жерде және оған әрі де Налук Finance-тың талдаушылары – ред.) инфляцияның шектеулі дәлдізден (7%-дан артық болмай) шығып кететініне ықтималдықтың мейлінше басым ауырталдығымен болжауымызша, нәтижесінде ҚР ҰБ

базалық мөлшерлемелі ұлғайтуға мәжбүр болады да, бұл өсе түскен инфляциямен бірге Қазақстан экономикасының өсуіне жайсыз әсерін тигізеді», – делінген құжатта. Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі 3 қыркүйекте базалық мөлшерлемелі 9% деңгейінде қалдыруға шешім қабылдады. Мұндай шешім қабылдауға «қалпына келе бастаған ішкі сұраныс тарапынан да, әлемдік экономика көрсеткіштері тұрғысынан да орташа мерзімді көзжиекте инфляцияның тежелуі әлеуеті төмендеп, инфляцияға қарсы факторлардың әсер тигізуінің күшеюі» негіз болған. Бұдан әрі мөтінде «инфляция аясындағы сипат көбінесе, формальді түрде Ұлттық банктің ақша-кредит саясатына қатысы жоқ, факторлармен айқындалатыны» атап айтылған. Сондай-ақ 4 қыркүйекте реттеуші ағымдағы уақыттағы инфляцияға қысым көрсетіп жатқан факторлар жөнінде

«Инфляция болжамы туралы» баспасөз хабарламасы жариялады. Сол құжатта аракідік былай делінген: «Бұл Ресей рублі мен дамушы елдердің басқа валюталарының құнсыздануы аясында байқалып отырған ұлттық валюта бағамының әлсіреуімен; РФ-да инфляция өзінің таргеттелетін деңгейінен ықтималды асуына байланысты сыртқы инфляциялық аяныш нашарлауымен; сыртқы монетарлық жағдайлар қатандырумен; қорлар төмендеуі және әлемдік тұтыну ұлғайу салдарынан дәнді дақылдарға күтіліп отырған баға белгілеудің өсуіне байланысты болды. Сонымен қатар, инфляциялық үрдістерді халықтың нақты ақшалай кірістерінің өсуі аясында ішкі тұтынушылық сұраныстың оң серпіні, сондай-ақ өңдеу өнеркәсібіндегі баға индексіннің жоғары деңгейде сақталуы (жылдық мөнде) айқындайтын болады».

> [4]

НЕГІЗГІ ӨСІМ

Жергілікті үлес ұлғая береді

ҚПО шетелдік мердігерлерді қалай міндеттеуде?

Өңірдің, тұтастай алғанда экономикасын дамытуда жергілікті үлесінің айрықша орны бар. Осыны терең түсініп, қазақстандық тауарлар мен қызметтерді кеңінен тартуға басымдық берген кәсіпорындардың бірі – «Қарашығанақ Петролиум Оперейтинг Б.В.» екендігі көшілікке мәлім. Ағымдағы жылдың бірінші жартысында Қазақстанның мұнай-газ индустриясындағы үлгілі жобала жергілікті үлес 56%-ке жетті.

БОТАГӨЗ ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

Қарашығанақ мұнай-газ кенішін ұлғайтудың миллиардтаған инвестициялармен бекітілген бірінші кезеңі аяқталды та қалды. Демек, бұл жобаны отандық мазмұнмен толықтаратын кез де алыс емес. Ол үшін отандық өнімдер халықаралық стандарттарға сай болуы керек.

> [5]

Индекстері			
KASE	2173.1	-0.54%	↓
FTSE 100	7273.5	-0.08%	↓
MSCI World	2147.7	0.23%	↑
S&P 500	2887.9	0.37%	↑
Dow Jones	25971.1	0.44%	↑
Russel 2000	1718	0.05%	↑
Russel 3000	1716	0.33%	↑
11 Қыркүйек 2018			
Тауарлар			
Мұнай	79.1	2.16%	↑
Мыс	5847.3	-0.84%	↓
Қорғасын	1946	-3.17%	↓
Мырыш	2305.3	-1.04%	↓
Никель	12146.5	-1.47%	↓
Алюминий	2008.5	-2.51%	↓
Уран	27	0.19%	↑
11 Қыркүйек 2018			
Валюта нарықтары			
USDKZT	378.85	0.05%	↑
EURKZT	440.77	0.33%	↑
USD RUB	69.415	-1.63%	↓
USD JPN	28.07	-0.34%	↓
USD BVR	21745	0.18%	↑
EUR USD	1.1606	0.10%	↑
GBP USD	1.3033	0.05%	↑
11 Қыркүйек 2018			

БИЗНЕС&ЖАҢАЛЫҚ

АПТА ТЫНЫСЫ

▶ Перспектива

Түркістанның дамуы пысықталды

Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев Түркістан қаласын дамыту жөнінде кеңес өткізді.

Жиын барысында Мемлекет басшысына Түркістан қаласын дамытудың жоспары мен перспективалары жөнінде мәлімделіп, облыс орталығын Шымкент қаласынан Түркістан қаласына көшіруге қатысты тапсырмалардың орындалуы туралы баяндалды.

— Елімізде жаңадан Түркістан облысының пайда болғанына баршаға мәлім. Бұл орынды шешім деп санаймын. Облыс орталығы енді Түркістан қаласына көшеді. Бұл — барлық жағынан да күрделі үдеріс, — деді Қазақстан Президенті.

Елбасы Қазақстан халқы үшін де, бүкіл түркі әлемі үшін де Түркістан қаласының тари-

хи әрі рухани мәні зор екеніне айрықша тоқталды. — Бұл — түркі халықтарының киелі мекені. Сондықтан мұнда жұрт көп келеді. Бұл жерде көптеген танымал тұлғалар жерленген, — деді Нұрсұлтан Назарбаев.

Кенесте Премьер-Министрдің бірінші орынбасары А.Маминнің Түркістан қаласының аумақтық даму тұжырымдамасы жөніндегі баяндамасы және Түркістан облысының әкімі Ж.Түймебаевтың әкімшілік-аумақтық

басқару органдарын жаңа облыс орталығына көшіру барысы жөніндегі баяндамасы тыңдалды. Атап айтқанда, Қазақстан Президентіне инфрақұрылымдық және әлеуметтік нысандар салу жоспары, сондай-ақ қаланы энергиямен және сумен қамтамасыз етуге қатысты ұсынылған шешімдер жөнінде егжей-тегжейлі мәлімет берілді.

Жиын қорытындысы бойынша Үкіметке және облыс басшылығына бірқатар нақты тапсырма жүктелді.

▶ 100 нақты қадам

Жұмыс барысы сараланды

Үкімет үйінде Премьер-министр Бақытжан Сағынтаевтың төрағалығымен Жаңғырту жөніндегі ұлттық комиссияның отырысы өтті.

Отырыс барысында Мемлекет басшысының 100 нақты қадам — ұлт жоспарына ала қойған тапсырмаларына іске асыру мөселері талқыланды. Қазірде жұмыс бағыттарының басым бөлігі аяқталу сатысында тұр. Атап айтқанда, қызметтерінің нәтижесіне қарай мемлекеттік қызметкерлердің еңбекақысын көтерудің пилоттық жобасы жүзеге

асырылды, білім беру мен медициналық қызмет көрсету сапасы мен деңгейін арттыру, бәсекелі ортаға және өзін-өзі реттейтін ұйымдарға мемлекетке тікелей қатысты емес функцияларды беру, мемлекеттік органдар мен әкімдердің жанындағы қоғамдық кеңестердің ролін күшейтуге бағытталған жұмыстар жүргізілуде. Бәсекелі ортаға жобалардың сараптамасын беру, кенес кезінен бері қолданылып жүрген, ескірген құрылыс нормалары мен ережелерінің орнына Еурокод жүйесін енгізу мәселелері қаралды.

Трансұлттық корпорацияларды экспорттық тауарларды шығару және Қазақстанды әлемдік нарықтарға шығару үшін өңдеу секторына тарту, «әкірлі инвесторлармен» — халықаралық стратегиялық серіктестермен экономиканың басым салаларында бірлескен кәсіпорындар құру, ғылымды қажет ететін экономиканы қалыптастырудың негізі ретінде екі инновациялық кластерді дамыту, туристік кластерлерді құру, «Ұлттық чемпиондар» бастамасын іске асыру бойынша атқарылып жатқан жұмыстардың бағыттары талқыланды.

▶ Көшпелі отырыс

Барлық мәселе бақылауда болады

Сенаттың Халықаралық қатынастар, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы Дарига Назарбаева бастаған комитет мүшелері «Шығыс» өңірлік қолбасшылығы басқармасына, Ұлттық ұланның 5518 бөлімінде, Күршім шекара отрядында, шекара заставасында болды, сондай-ақ «Майқашағай» өткізу бекетінің жұмысымен танысты.

Бөлім басшысы полковник Орап Батырханов депутаттарға шекарашылардың құпиялық ескері қызметі туралы айтып берді және шекарадағы өткізу бекетіндегі ахуал туралы баяндады. Сондай-ақ сенаторларға

шекара күзетіндегі техникалық құралдар көрсетіліп, паспортқа бақылау жүргізу жұмысының барысы таныстырылды.

Сол күні 2535 әскери бөлімінің Күршім шекара отрядында Шығыс Қазақстан облысының әкімі Даниял Ахметов, еліміздің Ұлттық қауіпсіздік комитетінің Шекара қызметінің, Қорғаныс министрінің, Ішкі істер министрінің Ұлттық ұланның басшылығы, шекаралық аудандар әкімдері қатысқан Сенат комитетінің отырысы болды. Кездесуде мемлекеттік шекараны күзету мәселелері талқыланды. Атап айтқанда, мемлекеттік шекараның

шығыс шебіндегі қазіргі жағдай, әскери қызметшілердің әлеуметтік-тұрмыс жағдайын жақсарту туралы айтылды. Ұлттық қауіпсіздік комитеті төрағасының орынбасары — Шекара қызметінің директоры Д.Ділманов сенаторларға қаржыландырудағы жетіспеушіліктер туралы айтты. Мысалы, шекарашыларға 1 млрд 94 млн теңгеге жуық қаржы керек. Бұл қаржы Қазақстан мен Қытай арасындағы мемлекеттік шекараның Шығыс Қазақстан облысы аумағынан өтетін бөлігінің бойында орналасқан бөлімшелердің инфрақұрылымдарын дамыту үшін қажет.

Д.Назарбаев көшпелі отырыстың қорытындысы бойынша ұсынғандар әзірленіп, Үкіметке жіберілетінін жеткізді.

Облыс аумағында орналасқан бірқатар әскери бөлімдерде болған депутаттар әскери қызметшілердің тыныс-тіршілігімен, азық-түлікпен қамтамасыз етілу жағдайымен танысты және әскери бөлімнің инфрақұрылымын дамыту мен тұрғын үймен қамтамасыз ету мәселелерін талқылады.

▶ ҮКІМЕТ: КЕЛЕЛІ МІНДЕТТЕР КӨШІНДЕ

Премьер-министр Бақытжан Сағынтаевтың төрағалығымен Үкімет отырысында еліміздегі бұл күндері өзінше әлеуметтік-экономикалық даму мен республикалық бюджеттің атқарылуының қорытындылары баяндалды.

БОТАҒӨЗ ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

Ұлттық экономика министрі Т.Сүлейменов атап өткендей, ағымдағы жылдың қантар-тамыз айларында экономиканың он өсу үраісі сақталып отыр. Дегенмен, экономикалық даму әлемдік нарықтардағы сын-теуеріндер мен құбылмалылықтардың күшеюі жағдайында жүріп жатыр. Есепті өсімді ІЖӨ өсуі 3,8% құрады. ІЖӨ өсімі бойынша 4% мақсатқа жету үшін, ай сайынғы өсімді ағымдағы жылдың соңына дейін орта есеппен 4,2% деңгейінде қамтамасыз ету қажет.

Ауыл шаруашылығы өнімдерінің шығарылымы жеті айда 3,5% қарағанда 2,4% құрады. Бәсеңдеу Ақмола, Павлодар, Солтүстік Қазақстан және Шығыс Қазақстан облыстарындағы егін жинаудың төмендеуінің салдарынан өсімдік шаруашылығының 1,5% төмендеуімен байланысты. Мал шаруашылығы 3,9% өсті. Құрылыс саласы 3,6% мақсатты көрсеткіш кезінде бар болғаны 0,8% өсті. Жеті айда өсім 1,3% болған. Көрсетілген қызметтер өндірісі ағымдағы жылғы қантар-шілдедегі 3,8%-тен 3,7% дейін бәсеңдеді. Мақсатты көрсеткіш 4,1% құрайды. Бұл ақпарат және байланыс қызметтерінің, ғылыми және техникалық қызметтің өсім қарқындарының бәсеңдеуіне байланысты орын алып отыр. Сонымен қатар сауда — 5,8%, көлік саласы — 4,8% өсті. Негізгі капиталға салынған инвестициялар 21,4% өсті, оның ішінде жеке инвестициялар — 26,8%. Сыртқы сауда айналымы жоғары өсім үрдісін танып сактап тұр. Ол жеті айда 20,1% — \$51,9 млрд ұнайды. Экспорт 26% — \$34 млрд өсті. Сонымен қатар шикізаттық емес тауарлар экспорттың өсімі 4,1% — \$9 млрд артты. Негізгі өнім импортталатын инвестициялық тауарлар — машина және жабдықтар сеебінен қамтамасыз етілді. Еңбек нарығында тұрақтылық сақталып, жыл басынан бері 297,1 мың адам жұмысқа орналастырылды. Жалақы бірқалыпты қарқынмен өсуде.

Қаржы министрі Б.Сұлтанов осы жылдың сегіз айындағы бюджеттің орындалуының негізгі көрсеткіштері туралы баяндады. Бюджеттің негізгі көрсеткіштері айтарлықтай жақсарыған. Мысалы, трансферттерсіз мемлекеттік бюджеті 5,252 трлн теңге кіріс түтті. Бұл сома 2015 жылдың жалпы жылдық көлемінен 74 млрд теңгеге артық. Экономиканың барлық салаларында макроэкономикалық көрсеткіштердің жақсаруы, оның ішінде мұнай мен мө-

нал бағасының өсуі, кірістердің өсуіне бірден-бір себеп болды. Сондай-ақ бұған салықтық-жекедік өкімішпендіру рәсімдерінің тиімділігінің артуы да ықпал етті. «Бюджеттердің барлық деңгейлерінде кірістер бойынша ағымдағы жоспарлар артығымен орындалды. Мемлекеттік бюджет — 104,7%, республикалық бюджет — 103,7% және жергілікті бюджет — 107%. Нақтыланған жоспардың жылдың аяғына дейін толық орындалуына ешқандай кедергілер жоқ», деп баяндалды сөйсеңде әлі қаржы министрі қызметінде болған Б.Сұлтанов. Шығыста есепті кезеңде 7,439 млрд теңге сомаға атқарылды. Олардың ішінде 55% әлеуметтік салаға жіберілді. Шығыстар бой-

Ұлттық экономика. Қаржы министрлігінің есептерін тыңдағаннан кейін, Үкімет басшысы бюджеттік қаражаттар елуіне сомада игерілімі қалған министрліктерге талап қойды. Мәселен, Қорғаныс министрлігінде республикалық бюджеттен бөлінген, игерілмеген қаражат сомасы — 15,4 млрд теңге, Мәдениет және спорт министрлігінде — 11,1 млрд теңге, Ауыл шаруашылығы министрлігінде — 10,9 млрд теңге, Ішкі істер министрлігінде — 9,5 млрд теңге, Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде — 5,7 млрд теңге. «Мұндай қомақты қаржыға көптеген мектеп, аурухана, балабақша салып, жолдарды жөндеу болады. Бұл қаражаттар уақытылы игерілуі тиіс».

Жүктелген іске жауапкершілік керек

ында игеру деңгейі айтарлықтай жоғары: мемлекеттік бюджет — 97,9%, республикалық бюджет — 98,6% және жергілікті бюджет — 97,8%.

«Нұрлы жол» мемлекеттік бағдарламасын іске асыруға билығы республикалық бюджетте 476,3 млрд теңге қарастырылған. Ал кешенді жоспардың 887 объектісінен ағымдағы жылдың 1 қыркүйегіндегі жағдай бойынша 515 объектісі сатуға қойылған болса, оның ішінде сомасы 246 млрд теңгенің 435 объектісі сатылды. Сату экономикалық жағынан тиімсіз болуына және үш объектінің сауда-саттық нәтижелері бойынша сатылмағандығына байланысты, 269 объекті қайта ұйымдастыру және тарату сатысында. Осылайша ағымдағы жылдың 1 қыркүйегіндегі қайта ұйымдастырылған және таратылған объектілерді ескере отырып, Жекешелендірудің кешенді жоспары 79,4% орындалды. Жалпы жекешелендіру процесі сату кестесіне сәйкес жүрде, ағымдағы жылдың соңына дейін тағы да 70 объекті, оның 15 республикалық меншік объектісі, 24 коммунальдық меншік объектісі, 31 ұлттық холдингтер мен ұлттық компаниялардың активтері сатуға қойылады.

дей келе, Б.Сағынтаев игерілмеген қаражаттар ведомстволардың төңерімінен алынып, мемлекеттік және салалық бағдарламаларды іске асыруға қайта бағытталатынын баса айтты.

Сонымен қатар экономикалық өсім көрсеткіштеріне қол жеткізілімге өнімдерге де жеделі назар аударылды. Премьер-министр ұлттық экономика министрінің баяндамасын тыңдағаннан кейін 11 өңірдегі төменгі көрсеткіштер экономикадағы қолайлы үрдістерге сай келмейтінін айтты. Сондай-ақ көрсеткіштердің төмендеуі құрылыс және инвестициялар салаларында байқалады. Өрине, экономикалық өсімнің төмендеуіне сыртқы факторлар мен турбуленттілік те әсер етуде. Бірақ бұл тапсырмаларды орындамауға себеп емес. Сондықтан мәселеге мұқият жауапкершілікпен қарау қажет. Президенттің тапсырмаларын іске асырып, осы жылды табысты аяқтау алатындай барлық мүмкіндік бар екенін баса айтқан Үкімет басшысы, әкімдерге ағымдағы жағдайға талдау жасап, экономикалық өсімнің мақсатты көрсеткіштерінің орындалмауына жол берген басшылардың жауапкершілігін қарауды тапсырды.

▶ УАҚЫТ АҒЫМЫНДАҒЫ БІР СӘТ: БАС ҚАЛАНЫҢ КЕШЕГІСІ ЖӘНЕ БҮГІНГІСІ

Жоғарғы суретте: Қазіргі Астана қаласындағы Ақорданың көрінісі

Төменгі суретте: Ақмола (қазіргі Астана) қаласындағы Ақорданың көрінісі 1997 жыл.

ТАҒАЙЫНДАУЛАР

ӘСЕТ ИСЕКЕШЕВ

Қазақстан Республикасы Президенті Әкімшілігінің Басшысы болып тағайындалды

БАҚЫТ СҰЛТАНОВ

Астана қаласының әкімі болып тағайындалды

СЕРГЕЙ КОНОВАЛОВ

ҚР қоғамдық даму вице-министрі болып тағайындалды

БИЗНЕС&ҚОҒАМ

ЖАҢҒЫРТУ: ИНДУСТРИЯ 4.0

Өндірісті өңірдің өркенді өрісі

> [1]

Елбасы облыс әкімінің баяндамасын тыңдап, жұртшылық өкілдерімен әңгімелескен соң, экономикалық өсімді одан әрі қамтамасыз ету мақсатында бірқатар басты мәселелерді шешу қажеттігін айтты.

— Облыста арнайы экономикалық аймақ құрылған. Бүгінде мұнда барлығы 15 кәсіпорын тіркелсе, соның тек алтауы ғана жұмыс істеп тұр. Әкімдікке арнайы экономикалық аймақтың әлеуетін жандандыру жөнінде нақты шаралар әзірлеуді тапсырамын. Ірі инвесторларды қырықсы, химия және медицина индустриясы, сондай-ақ металл өңдеу салаларына тарту қажет, — деді Мемлекет басшысы.

жұмысты жандандыруды, Қарағанды қаласын дамытудың ұзақ мерзімді стратегиясы мен оны іске асыру жөніндегі жол картасын әзірлеуді тапсырды.

Ел экономикасындағы бизнестің маңызды рөлін атап өте келіп, Мемлекет басшысы Қарағанды облысында Бизнесті дамыту картасын әзірлеуді, Нәтижелі жұмыспен қамту және жаппай кәсіпкерлікті дамыту бағдарламасы мен 2020 жылға арналған бизнестің жол картасы аясында тұрғындарды кәсіпкерлікке белсенді тартуды тапсырды.

Сондай-ақ кеңес барысында мемлекеттік-жекеменшік әріптестік форматындағы жаңа жобаларды әзірлеу жүктелді.

Мемлекет басшысы «Бес әлеу-

бойынша қоршаған ортаны ластайтын заттардың төрттен бір бөлігі. Әкімдікке Үкіметпен бірлесіп отырып, облыстағы экологиялық жағдайды жақсарту жөнінде кешенді шаралар қабылдауды тапсырамын, — деді Нұрсұлтан Назарбаев.

Жийн сонында Мемлекет басшысы халықтың бірлігін нығайту жолындағы еліміздің жетістіктеріне тоқталып, облыстың одан әрі дамуы үшін мемлекеттік бағдарламалардың жүзеге асырылуының маңызды зор екенін атап өтті.

Қарағанды облысына жұмыс сапарының екінші күні Елбасы жас жұбайлардың неке кию рәсімі өтіп жатқан, «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында жеке кәсіпкерлік қаражатына салынған жаңа «Ақ са-

лыстағы ірі кәсіпорындардың бірі — «АрселорМиттал Теміртау» акционерлік қоғамына барды.

Елбасы сұрыпты прокат өндіру технологиясымен және металлургия комбинатын одан әрі дамыту жоспарымен танысты. Мемлекет басшысына ЖЭО-1 және ЖЭО-2 кәсіпорындарын қайта құру жоспары, сондай-ақ өңірдің экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге қатысты шешімдер туралы баяндалды.

Металлургия комбинатын аралау барысында Елбасы кәсіпорын жұмысшыларымен кездесіп, әңгімелесті.

— Қазір зауыт аумағында мені ерекше бір сезім баурап алды. Мұнда алғаш рет 1958 жылы кірген едім. Ол кезде бұл жерде ештеңе болған жоқ. Барлығы менің көз алдыма салынды, — деп еске алды Нұрсұлтан Назарбаев.

Мемлекет басшысы комбинат металлургия мен жұмысшыларының еңбегі ауыр екенін атап өтіп, Теміртау қаласы мен зауыттың ахуалын үнемі өз бақылауында ұстайтынын айтты. Елбасы өңірге барысында компания басшылығына қала тұрғындарының тұрмысын жақсарту үшін бизнестің әлеуметтік жауапкершілігі зор екенін ескертіп, қалада мелнишальник, білім беру және спорт нысандарының санын көбейту қажеттігін атап өтті.

Өз кезегінде зауыт еңбек ұжымының өкілдері Қазақстан Президентінің бастамаларына және елімізде жүзеге асырылып жатқан мемлекеттік бағдарламаларға қолдау білдіретіндерін жеткізді.

Елбасы жұмыс сапары барысында Теміртау қаласының мәдениет және демалыс саябағында «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында жүргізілген қайта жөндеу жұмыстарының нәтижелерімен танысты.

Мемлекет басшысы бюджеттен тыс қаражат есебінен саябақ аумағында салынған нысандарды аралап көрді. Сонымен қатар, Нұрсұлтан Назарбаев саябақта қаланың өткен қазырын 50-60 жылдарындағы тарихын бейнелейтін театрландырылған қойылымды тамашалады.

Металлургия қаласы тұрғындары мен қонақтарының сүйікті демалыс орындарының бірі — жанарып, көркейген саябақта Елбасы өз замандастарымен және кезінде металлургия комбинатында бірге жұмыс істеген бұрынғы әріптестерімен жүздесіп, әңгімелесті.

Осылайша, Мемлекет басшысының өміржолында өзіндік орны бар Қарағанды өңіріне жұмыс сапары жүзеге жылы жүздесулермен өрнектелді.

Осы ретте Мемлекет басшысы тұрғындарға жағдай жасау және олардың әл-ауқатын жақсарту үшін кәсіпорындардың әлеуметтік жауапкершілігін арттыру қажеттігін ескерті.

Нұрсұлтан Назарбаев сонымен қатар жоғары сұранысқа ие импортталатын тауарлар өндірісі мен қызмет түрлерін көрсету ісін жолға қоюды тапсырды.

— Төрт ірі кәсіпорында Индустрия 4.0 элементтерін енгізу жоспарланған отыр, ал 2 кәсіпорын «үлгілі цифрлық фабрика» ретінде айқындалды. Роботандыру, жасанды интеллект, өнеркәсіптік интернет кәсіпорындардың еңбек өнімділігі мен өнімдерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік береді. Бұл жұмыстар тұрақты жүргізілуі тиіс, — деді Елбасы.

Сонымен қатар, мемлекеттік қызметтерді цифрландыру бағытындағы

меттік бастаманың іске асырылу барысына арнайы тоқтала келіп, оның одан әрі сапалы жүзеге асырылуын қамтамасыз етуді тапсырды. Сондай-ақ Нұрсұлтан Назарбаев облыстағы жоғары білім беру, денсаулық сақтау, тұрғын үй құрылысының сапасы және өңірдің туристік әлеуетін дамытуға қатысты көзделіп отырған мәселелерге тоқталды.

Сонымен қатар, Мемлекет басшысы ауыл тұрғындарын сапалы ауыз сумен қамтамасыз ету қажеттігін атап айтты.

Кеңес барысында жылмен қамту, өңірдегі экологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және жасыл технологияны енгізу мәселелеріне де ерекше назар аударылды.

— Бір жылда облыстағы өнеркәсіп кәсіпорындарына ауаға 600 мың тоннаға жуық зиянды заттар шығарылды. Бұл — республика

рай» салтанат сарайына барды.

Мемлекет басшысы жас отау иелерін құттықтап, олардың шаңырақтарына бақыт, құт-береке тіледі.

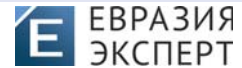
— Ертең Қазақстанда Отбасы күні аталып өтеді. Көп адам үшін бақыт дегеніміз — отбасы және балалары. Сіздерді өмірлеріңізді ең жарқын оқиғамен құттықтаймын! — деді Нұрсұлтан Назарбаев.

Мемлекет басшысы отбасы институтын нығайтудың және еліміздің жас ұрпағын тәрбиелеудің маңыздылығын атап өтті.

Жас отау иелері Қазақстан Президентіне жас отбасыларды қолдау бағытында жүргізіліп жатқан саясаты үшін, соның ішінде «7-20-25» бағдарламасы үшін алғыс білдірді.

Сол күні Мемлекет басшысы «Қазақстан магниткасы» атанған өңірлі металлургия комбинатын, қара металл прокатын шығаратын об-

ЭЛЕМДІК АҚПАРАТ

Беларусьпен тауар айналымы 430 млн доллардан асқан

Осы жылдың қаңтарынан маусымына дейін Беларусь пен Қазақстан арасындағы тауар айналымы 430 миллион астам АҚШ долларын құраған, сондықтан 2014 жылы сауда деңгейіне жетуге мүмкіндік мол, деп хабарлайды <http://eurasia.expert> сайтынан.

Ал бытырғы жылдың аяғында тараптар 2020 жылға қарай тауарайналым көрсеткіштерін 1 млрд долларға дейін арттыруға келісімге келген. Мұндай міндетті сол кезде белорус-қазақстандық бизнес форумында сөйлеген Беларусь премьер-министрінің орынбасары Василий Матюшевский мәлімдеген болатын.

Айта кету керек, белорустық және қазақстандық кәсіпкерлерді біріктірген бұл шара тараптардың экономикалық байланыстарды тереңдетуінің үздік көрсеткішіне айналды. Оған 400-дей белорус және қазақ іскерлік сала өкілдері қатысқан, дейді ақпарат көзі.

Halyk Bank Өзбекстанда Tenge Bank ашты

Қазақстанның Халық банк Өзбекстанда Tenge Bank акционерлік коммерциялық банкі (АКБ) құрғанын хабарлайды, деп жазды Қазақстан қор биржасының сайты.

Бұдан бұрын Халық банкі Өзбекстан нарығына өзінің қызығушылық танытатынын мәлімдеген болатын. 2018 жылдың мамырында банк басқармасының төрайымы Уміт Шахметова Алматыдағы баспасөз мәслихатында Halyk Bank Qazkom-мен біріккеннен кейін Ташкентте тетелес банк құру мүмкін деп хабарлаған еді.

«Қазақстан Халық жинақ банкі» АҚ-ның бірінші жартыжылдықтағы таза табысы 85,2 млрд теңгені құраған, ал банктің жиынтық капиталы 889,9 млрд теңге.

«Қазатомпром» өнім сапасына мән береді

Әлемдегі аса ірі уран өндіруші «Қазатомпром» компаниясының басшысы «баға ауқымнан жоғары» стратегиясын ұстануға уәде берді, өйткені бұл өндіріс саласы төмен бағалармен күресті жағастыруда, дейді <https://www.ft.com> сайтынан.

KAZATOM PROM
NATIONAL ATOMIC COMPANY

Ғалымжан Пірматов осы жылдың аяғында жекешелендірілетін мемлекеттік компания, нарықты үлкен көлемді радиоактивтік материалмен толықтырмай, «жауапкершілікпен» жұмыс істеуге міндетті, делі.

«Біз енді уранды пайдаланылатын ресурс ретінде ғана қарастырмаймыз, оны өзіміз басқаратын құрал деп қабылдаймыз», деген «Қазатомпром» басшысының Лондондағы Дүниежүзілік ядролық ассоциациясы симпозиумындағы сөзін жариялаған әйгілі газет өз беттерінде.

Батыр РАХМЕТҮЛЛИН

БИЗНЕС&ҚАРЖЫ

НАРЫҚ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

▶ ҰЛТТЫҚ БАНК

КРЕДИТЕУ НАРЫҒЫ ҚАЛПИНА КЕЛУДЕ

Ұлттық банктің алтын-валюта резервтері алды ала деректер бойынша тамыздың соңында \$30,8 млрд. Ұлттық қордың активтері \$56,5 млрд болып, жалпы халықаралық резервтер \$87,3 миллиардты құрды.

Бұл туралы Ұлттық банк төрағасы Данияр Ақшиев әлеуметтік-экономикалық даму және республикалық бюджет орындалуының 8 айдағы қорытындылары қаралған үкімет отырысында айтты. Сонымен қатар, 7 айда депозиттер 3,6%-ға ұлғайып, шілденің соңында 18,1 трлн тенге болды. Осы кезеңде ұлттық валюталығы депозиттер 8,4% немесе 766 млрд тенгеге өсті. Шетел валютасына — 1,5%-ға немесе 128 млрд тенгеге қысқарды. Яғни депозиттерінің доллардануы жыл басындағы 48%-дан шілдеде 45%-ға дейін төмендеді.

Төрағанын айтуынша, кредиттеу нарығы қалпына келуде. «Банктердің кредиттері шілденің соңында 13 трлн тенге болды. Статистика банктердің кредиттік қоржыны өзгерістерін көрсетсе де, сапалы өзгерістер болуы», — деді ол.

Бірақтар банктердің жабылуы және желкеленген институттардың қалыпқа келуі нәтижесінде кредиттік қоржын 1,2 трлн тенгеге қысқарған. Бұл институттардың кредиттері енді есептілікте көрсетілмейді. Алайда, басқа банктер кредиттік қоржынын 1,4 трлн тенгеге өсірді. «Быыл 7 айда берілген кредиттердің көлемі 28% немесе 1,6 трлн тенгеге ұлғайды. Кредиттердің негізгі бөлігі төлемге берілді. Қаспоярталарға төлемге берілген кредиттер бойынша мөлшерлемесі 12,4%-ға дейін төмендеді», — деп атап өтті төраға.

Ұлттық банк кредиттеуді одан әрі ынталандыру бойынша бірқатар бастаманы қолға алды. Д.Ақшиев «7-20-25» бағдарламасы бойынша екі айдан аз уақытта 18 млрд тенгеге өтімді мақұданғанын айтты. Бұл бағдарламаны кредиттеудің жылына 200 млрд тенгеге өсу мүмкіндігі барын көрсетеді. Тісінше, банктер 5 жыл ішінде 1 трлн тенге ипотекалық кредиттер бере алады. Яғни банктердің ипотекалық қоржыны екі есе ұлғаяды. «Бастаманың бірі — БЖЗК қаражатын орнықты банктердің облигацияларын сатып алу үшін абыайл пайдалану. Банктер БЖЗК-дан салыстырмалы түрде көп емес қаражатты нарық мөлшерлемесі бойынша ашық негізде алады», — деді Ұлттық банк басшысы.

Сондай-ақ банктерді сауықтыру бағдарламасы кредиттеуді одан әрі ынталандыруға ықпал етеді, ол кезде мемлекеттің қатысуының орнына акционерлер 1-ге 2 пропорцияда толық капиталдандыруға тиіс. Банктер алған қаражат «нашар» кредиттерді есептен шығаруға жұмсалды, бұл оларға экономиканы кредиттеу үшін қаржыны босатуға мүмкіндік береді. Қазіргі кезде 1,3 трлн тенге қайта қаржыландырылды, оның 500 млрд тенге сомасына жаңа кредит берілді. «Тәуекелге бағдарланған қалағалауды ендіру аясында қалыпты банктер үшін 2019 жылдан бастап жеңілдіктер қолданылады. Халықаралық нарықтардан қаражат тартуды шектеу бойынша кейбір нормативтердің күші жойылды. Банктерді қорландыруды ұзартатын жинақ депозиттері енгізілді. МЖК дамуы үшін жобаларға қатысатын кәсіпкерлерді қаржыландыру мақсатында банктердің кредиттерін белсенді пайдалану мәселесі шешілді», — деп түіндеді Д.Ақшиев.

▶ ҰЛТТЫҚ БАНК: ЦИФРЛЫҚ ӨНІМ

ӘПСӨТТІК ТӨЛЕМДЕР ЖҮЙЕСІН ІСКЕ ҚОСТЫ

Ұлттық банк мобильдік телефон нөмірімен әпсөттік бірегей төлемдер жүйесін қанатқатып режімде іске қосты.

Жаңа жоба мобильдік телефон нөмірімен әртүрлі банктердің клиенттері арасында және 24/7 режімінде төлеуіктің кез келген уақытында ұлттық валютамен ақша аударуға мүмкіндік береді. Ол үшін ақша жөнелтуші мобильдік қосымшада немесе өзінің Жүйеге қатысушы банкінің Интернет банкінің жүйесінде ақша алушының мобильдік телефон нөмірін, аударылатын ақша сомасын және банкінің атын енгізуі қажет. Алушыға оның Жүйеге қатысушы банктің шотына ақша лезде есептеледі. Жүйеде банктік шотты, төлем карточкасын және электрондық ақшаны пайдалану сияқты ақы төлеудің және банктер клиенттері тарапынан аударымды алуудың түрлі құралдары бар. Төлемнің ең жоғарғы мөлшері 500 мың теңгені құрайды. Жүйеге қатысушы банктер үшін қызмет көрсету тарифі төлем (аударым) сомасына қарамастан 1 теңгеден аз болады. Тәжірибелік-өнеркәсіптік пайдалану аясында жобаның алғашқы қатысушылары «ЦентрКредит Банкі» АҚ және «Алтын Банк» АҚ (China CITIC Bank Corporation Limited EB) болып табылады. Басқа да бірқатар банктер жүйеге қосылу сатысында.

— ЦентрКредит банкі — аталған жаңа шифрлық өнімді әзірлеп, сынақтан өткізуге қатысуға бел байлаған санауды қаржы ұйымдарының бірі. Бір жарым айдың ішінде біздің қызметкерлеріміз бен Ұлттық банктің әріптестеріміз үлкен жұмыс атқарды. Әртүрлі банктердің клиенттері арасында мобильдік телефон нөмірі бойынша жедел төлемдер және — сілмиздің банктік жүйесі үшін маңызды қадам. Біздің жаоба қаржы нарығына қатысатын барлық ұйымдардың клиенттері үшін ашық, мобильді және ыңғайлы болуына ықпалын тигізеді деп ойлаймын, — деп атап өтті «ЦентрКредит Банкі» АҚ басқарма төрағасы Ғалым Хусенов.

Жүйеде көрсетілген қызметтерді кезең-кезеңімен дамыту жоспарланған отыр. Әпсөттік төлемдер жүргізу жүйесін енгізу пайдаланылатын төлем құралына (банктік шоттар, төлем карточкасы, электрондық өміяні) және қызмет көрсететін банкке қарамастан түрлі қашықтықтан қол жеткізу арналары арқылы қолжетімді, халыққа және бизнес субъектілеріне қолайлы, жылдам, сенімді және арзан төлем қызметін көрсетуге бағытталған.

Рымтай САҒЫНБЕКОВА

▶ ИПОТЕКА: ҚАЙТА ҚАРЖЫЛАНДЫРУ

Валюталық қарыздар теңгеге ауыстырылады

Ұлттық банк басқармасы биыл наурыда 2015 жылғы сәуірде қабылданған ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасына өзгерістер мен толықтыруларды бекітті.

РЫМТАЙ САҒЫНБЕКОВА

Бағдарламала жеке тұлғалардың 2016 жылғы 1 қаңтарға дейін теңгемен алынған валюталық ипотекалық қарыздарын Ұлттық банктің 2015 жылғы 18 тамыздағы бағамы бойынша қайта қаржыландыру көзделеді. Валюталық ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыруға бас банктің қаражаты есебінен 150 миллиард теңгеден астам сома бөлінді. Өз кезегінде, банктер қарыздарды қайта қаржыландыруға кезеңде 136 миллиардтан астам сомаға сыйақы, өсімпұл (тырақсыздық айыбы) және комиссиялар бойынша қарыз алушылардың берешегін кешіретін болады. Бағдарламаны іске асыру қорытындылары бойынша Қазақстанда жеке тұлғалардың валюталық ипотекалық қарыздарды теңгеге ауыстырылатын болды. Осы ретте Ұлттық банктің

қаржылық қызметтері тұтынушылар құқықтарын қорғау және сыртқы коммуникациялар басқармасының бастығы Александр Терентьев: «2016 жылғы 1 қаңтарда шетел валютасында табысы жоқ жеке тұлғаларға шетел валютасында жаңа ипотекалық қарыздар беруге тыйым салынғанын ескерсек, бағдарламаны күзеге асыру банктер қолжынындағы шетел валютасында берілген ипотекалық қарыздарды жоққа шығаруға және халық үшін келешекте валюталық төкекелді болдырмайды», — деп хабарлады.

Қаржы реттеушісінің өкілі банктер валюталық қарыздарды қайта қаржыландыру мерзімі биыл 30 желтоқсанда, ал қарыз алушының қарызды қайта қаржыландыруға өтініш беру мерзімі одан екі апта бұрын, яғни 15 желтоқсанда аяқталатынын атап өтті. Қарыз алушылар өз берешегін бағдарлама талаптарына сәйкестігін анықтау үшін кредитор банкке өтініш беруге қажет.

Қазіргі таңда «Қазақстан Халық Банкі» АҚ, «ФортеБанк» АҚ, «Банк ЦентрКредит» АҚ, «АТФБанк» АҚ, «Чеснабанк» АҚ, «Kaspi Bank» АҚ, «Bank Kassa Nova» АҚ, «Еуразиялық

банк» АҚ, «Алтын Банк» АҚ, «Сбербанк России» АҚ ЕБ, «Bank RBK» АҚ, «KZI Bank» АҚ, «AsiaCredit Bank» АҚ, «Bank ВТБ (Қазақстан)» АҚ ЕБ, «Альфа-Банк» АҚ ЕБ, «Capital Bank Kazakhstan» АҚ және «Қазақстан ипотекалық компаниясы» ИУ» АҚ валюталық ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыруға кірістірі. Биылғы жылдың 1 қыркүйегіндегі мәліметтерге сөйкес, екінші деңгейлі банктер валюталық қарыздарды қайта қаржыландыру мақсатында 22,2 миллиард теңге сомаға 2 504 өтімділі мақұдлан, 11,7 миллиард теңге көлеміндегі сомаға 1 551 қарызды қайта қаржыландыры.

Қаржы реттеушісінің өкілі сонымен қатар бағдарламаның 2004-2009 жылдар аралығындағы кезеңде қарыз алған ипотекалық қарыз алушыларға қолдау көрсетуге бағытталғанын атап өтті. Аталған кезеңде алынған қарыздарды қайта қаржыландыруға Ұлттық банк 130 миллиард теңге бөлі. Сондай-ақ соқа талап арты бергенде банктер төлейтін мемлекеттік баж салығы бойынша халықтың әлеуметтік осал топтарына жататын қарыз алушылардың 300 миллион

теңгеден астам сома көлеміндегі берешегі Ұлттық банктің қаражаты есебінен өтеліп, проблемалық валюталық қарыздар бойынша 8 миллиард теңгеден астам сомаға бағам айырмасы төленді. Биылғы 1 қыркүйектегі жағдайды айтар болсақ, бағдарлама аясында банктер тарапынан 154,3 миллиард теңге сомаға 24 853 қарыз мақұдлан, 131,5 миллиард теңге сомаға 22 665 қарыз қайта қаржыландырылған. «Бағдарлама талаптарына сөйкес келетін, бірақ қайта қаржыландыру үшін банкке өтініш бермеген қарыз алушылардың қарыздары бойынша белгіленген қайта қаржыландыру мерзімі аяқталғаннан кейін банктер қолданыстағы аңнамда көзделген қарыздарды өндіріп алу рәсімдерін қайта бастауға құқылы. Бұл ретте Ұлттық банк бұдан былай қарыз алушыларға банктердің өндіріп алу рәсімдерін жүргізуін тоқтата тұруға жәрдемдесе алмайды», — дейді А.Терентьев.

Жалпы алғанда, Ұлттық банк бағдарлама аясында ипотекалық қарыз алушыларға қолдау көрсету үшін 300 миллиард теңге сомалан астам қаржы бөлін.

▶ САРАПТАМА

> [1]

Жалпы алғанда, ақша-кредит саясаты сипатына қатысты реттеушінің риторикасын қатайтуын атап көрсету қажет. Егерде базалық мөлшерлемесі бойынша шілдедегі шешімде ағымдағы жылы ақша-кредит жағдайларын жұмсартудың шектеулі әлеуеті туралы өңгіме болса, ал қыркүйекте реттеуші «ақша-кредит саясатын қатайту мүмкіндігін жоққа шығармайтыны» туралы айтты.

НАЛЫҚ FINANCE ПІКІРІ

Nalyk Finance КР ХБ-нің халықтың нақты ақшалай табыстарының салыстырмалы жағдайында аздаған өсімі аясындағы ішкі тұтынушылық сұраныс пен тұтынушылық несие-лендірудің ағымдағы он динамикасы инфляцияға белгілі дәрежеде қысым көрсетеді деген пікірін қолдайды, алайда бұл инфляцияға қарсы фактор басқаларымен салыстырғанда онша маңызды емес.

Nalyk Finance талдаушылары сондай-ақ КР ҰБ-нің республикадағы жағдайы көбінесе ұсынстар факторларымен айқындалады, алайда мұны да екі жағынан қарастыру қажет. Реттеушіден айырмалы, біз мәселе қырын біреу тікелей реттеушінің ақша-кредиттік саясатына төуелді деп есептейміз, дейді олар.

Nalyk Finance, реттеуші ықпалын тигізсе алмайтын, өндіріс шығындарының өсіп кеткенін атап айтады. Бөрінен бұрын мұның жанар-жағармайға (дизель, бензин, газ, көмір, т.б.) қатысы бар. Жанармайға бағалар белгілеудің қалай жүзеге асатынын күнтіргі күйінде қалып келеді, алайда бұл фактор инфляцияға барған сайын көбірек қысым жасуында. Жанар-жағармайға бағалардың айтарлықтай өсуі өзіндік күннан және үстемелі шығындардан көрініс табады, сөйтіп өз кезегінде барлық тауарлар мен қызметтерге бағалардың өсуіне өкеліп ұрындайды. «Өйтсе де, біздің пікірімізше, іргелі факторлардың ағымдағы жағдайына сөйкес келмейтін, бұл ұлттық валютаның қазіргі кезегі айтарлықтай құнсыздануы ең басты инфляцияға қарсы драйвер болып табылады. Біз нақ осы бағытта реттеушінің ақша-кредиттік саясатында айтарлықтай атқарылмаған істер бар деп есептейміз», — делінген есептемеде.

Nalyk Finance бағалауына, теңгенің долларға және рубльге бағамы қантардың аяғынан сәуір айының басына дейін іргелі факторларға сөйкес болды. Бұл уақытта мұнайдың Brent марканының бағасы шамамен барреліне 65-70 АҚШ доллары аумағында құбылса, теңгеге доллардың бағамы 319-323 мөлшерінде, ал теңгенің рубльге қатынасы 5,55-5,65 деңгейінде болды.

Инфляцияның өсу салдары

«Nalyk Finance» АҚ басқарма төрағасының міндетін атқарушы Мұрат ТЕМІРХАНОВ

Ресейге жаңа импорттарлар (2018 жылғы сәуірдің басынан) енгізілген кезден бастап теңгенің бағамы іргелі факторлармен сөйкестенуден қалды. Бүгінгі күнге жағдай мынадай күйде. Тамыздың жиырмамынан бастап мұнай барреліне 75 АҚШ долларын жоғары деңгейде орнықты. Сонымен бірге бұл кезеңде долларға қатысты тұрақты түрде 360-тан 370-ке дейін өсірілді, ал теңгенің рубльге бағамы шамамен 5,35-5,45 теңге аумағында құбылды.

Сөйтіп, сандардың орташа көріністерімен айтқанда, Nalyk Finance талдаушыларының пікірлері бойынша, теңге бағамының іргелі факторларға сөйкес болғанынан қазіргі уақытқа дейін ұлттық валюта долларға шаққанда шамамен 14%-ға өсірілген және рубльге шаққанда шамамен 4,5%-ға бекіген. Теңге бағамының мұндай өзгерісі Қазақстанға импорттың айтарлықтай қымбаттауына және жылдың аяғына инфляцияның желделуіне өкелетіні айқын. Бұл Қазақстандағы импорт құрылымымен тікелей байланысты.

Ресей Федерациясының Қазақстанға тауарлық импорт барлық импорттың 37%-дайын құрайды. Ресей Орталық банкінің ресми мәліметтеріне сөйкес, тауарлар жеткізу және Қазақстанмен сыртқы сауда келісімі бойынша есеп айырысулардың валюталық қатынастарындағы ресейлік рубльдің үлесі 2017 жылы 62,9%-ды (2014-2017 жылдардағы мәні 61,8% құрапты) құраған. Демек,

Қазақстанға жеткізілетін барлық импорттың тек 23%-ы ғана рубльмен төленеді екен. Импорттың қалғаны доллармен және айтарлықтай шама, теңгенің оларға қарағанда айта қаларлықтай әлсіреп қалған, басқа валюталармен мүлде аз төленетін көрінеді.

Осылайша, ұлттық валютамыздың долларға қарсы құнсыздануына ешбір негізсіз жол берілді, КР ҰБ валюталық арна арқылы экономикаға инфляциялық қысым трансмиссиясына жағдай жасаған және халық пен бизнесті девальвацияның өсуін күтуде де мәжбүрлеп отыр.

Рубльмен төленетін импорт үлесін ескере келе айтар болсақ, ресейлік валютаның өсуі теңгенің долларға бағамына салыстырмалы деңгейде онша көп болмауы тиіс. Nalyk Finance есептемелері бойынша, Ресейге қарсы биылғы енгізілген импорттың қалғанын теңгенің долларға іргелі негізделген бағамы бүгінгі күнге (қыркүйек айының басы — ред.) 345 аумағында, ал теңгенің рубльге қатынасы — 5,0. Мұндай бағамдар инфляцияға қарсы салыстырмалы түрде аз ғана қысым көрсетеді және сөйте тұра, импорт пен экспорт құрылымымен әдеттегідей теңдестіріп тұрады.

Компания негізгі сауда-әріптес елдердегі инфляцияның өсуі және АҚШ ФРЖ ақша-кредит саясатын қатайту сияқты сыртқы факторлардың айтарлықтай өсерін байқап отырған жоқ, дейді Nalyk Finance мамандары.

Бөрінен бұрын, КР ҰБ-нің түінді пайдалық мөлшерлемелерді көтеру бойынша АҚШ ФРЖ-нің саясаты теңгені одан әрі әлсіреуіне өкеліп соғайды, деген мәлімдемесімен талдаушылар келіспейді. Басқа жағынан, бұл рубльдің әлсіреуінен де болуы мүмкін.

Алайда, дамушы нарықтардағы капиталдың жылжытауы көзқарасы аяғына дейін сақталса, Nalyk Finance инфляцияның шектеулі деңгейде теңге бағамына өсерін тигізсе алмайтындығы деңгейге құлдырап кетті. Өзі кезегінде, теңге бағамына қысым жасайтын пайыздық арналар айтарлықтай шектеулі.

Жалпы алғанда, егер теңгенің долларға ағымдағы бағамы жыл аяғына дейін сақталса, Nalyk Finance инфляцияның шектеулі деңгейден (7%-дан көп болады) шығып кететінін, нәтижесінде КР ҰБ базалық мөлшерлемесі ұлғайтуға мәжбүр болатынын, ал бұл өсе түскен инфляцияның іргелі Қазақстан экономикасының дамуына кері өсерін тигізетінін сенімділігі кейінгі негізгі басым болжаммен растай алады.

Қаржылық талдаушылар пікірі, міне, осындай. Барін, өрине, уақыт көрсетеді және тек сонғы аптаның өзінде теңге бағамы сан құбылды. Алда, шын мәнінде, бұл бағытта түбегейлі өзгерістер орын алатыны даусыз ақиқат.

БИЗНЕС&ҚОҒАМ

НЕПІЗГІ ӨСІМ

Жергілікті үлес ұлғая береді

ҚПО шетелдік мердігерлерді қалай міндеттеуде?

> [1]

Осы арада Астанада өткен жинауда кенішті ұлғайтудың бірінші кезеңі, кен игеру ісінде қазақстандық қамтуды дамыту стратегиясы, жоба аясында тауарлар мен қызметтерді сатып алу жөніндегі жоспарлар мен жеткізушілерге қойылатын талаптар таныстырылды. ҚПО Энергетика министрінің және «PSA» өкілетті органымен бірлес ұйымдастырған форумда жобалау, сатып алу және құрылыс саласында қызмет көрсететін 130-дан астам отандық және халықаралық компаниялар өзара әріптестікке шақырылды. Энергетика, Инвестициялық даму министрліктері, Батыс Қазақстан облысы әкімдігі басшылықтарынан бөлек, ақуамда ұнқатысу алаңына Мәжіліс депутаттарының, Атамекен ұлттық кәсіпкерлер палатасының, сервистік компаниялар мен машина жасаушылардың салалық одақтарының, Италия-Қазақстан сауда палатасының, сондай-ақ Ұлыбритания халықаралық сауда департаментінің өкілдерінің жиналуы форумның жоғары деңгейі мен жауапкершілігін аңғарта түсті.

Кен орнының қуаттылығын арттыру бойынша ала тұрған жұмыстарға, сондай-ақ Қарашығанақ жобасында жергілікті қамту перспективаларына тоқталған ҚПО бас директоры Эдвин Блом компания бұл бағыттағы саясатын жанартап, екі жылдық бағдарлама әзірлегенін жеткізді. Сол арқылы ҚПО еліміздің индустрияландыру бағдарламасын жүзеге асыруға әрекеттестік жасап, күшейту бағытында. ҚПО қабылдаған әріптестік, ірі мұнай-сервистік келісімшарттар бойынша бірлескен кәсіпорындар құру үшін міндетті

шарттарды енгізу стратегиясы соңғы екі жылда отандық компаниялардың басым бөлігін тартуға, оларға күрделі жобаларға қатысуға мүмкіндік берді. Енді бұл тәжірибе Қарашығанақ кенішін ұлғайту жобасында жалғасын тауып, сол арқылы ҚПО Батыс Қазақстан өңірінің, жалпы республика экономикасының дамуына үлесін арттыра түспек.

Жинауда белгілі болғандай, компания жақын арада жобалау, жеткізу және құрылыс қызметтерінің тұрақты жеткізушілерін алдын ала дәрежеленді бастайды. Бұл ретте нарық ойыншыларына қазақстандық компаниялардың қатысуымен бірлескен кәсіпорындар немесе консорциумдар құру, қазақстандық жабдықтау мен материалдарды міндетті түрде сатып алу, сонымен қатар жергілікті мамандарды дамыту жөнінде шарттар қойылады. Осылайша «ҚПО Б.В.» Қарашығанақтағы шетелдік мердігерлерді қазақстандық қондырғылар мен материалдарды сатып алуға міндеттей отырып, мұнай-газ саласына қажетті өнімдерді шығаратын отандық өндірістің өркендеуіне ықпал етеді.

ҚПО бас директорының орынбасары Марат Көримовтің айтуынша, соңғы жылдары қазақстандық өндіріс тауарларын сатып алу құрылымында елеулі өзгерістер орын алды. Егер бұрын бензин, дизель отыны, табиғи газ, сұйық азот секілді салыстырмалы түрде төмен қымса құнды тауарлар сатып алынса, қазірде ұзақмерзімді келісімшарттар шеңберінде компания аса ауыр және қалың қабырғалы сепараторлар, модульді электрлі қосымша станциялар, металл конструкциялары, трансформаторлар, жылуалмастырғыштар, бұрғылау қашаулары, бұрғылау құбырлары,

шарлы клапандар, химиялық өнімдер секілді технологиялық тұрғыда анағұрлым жоғары, күрделі материалдарды сатып алуға. ҚПО талаптарына сай келетін мұндай материалдар бұрын елімізде өндірілмеген. Бұл ретте ҚПО тәндерге қатысушылардан республикада «Қазақстанда жасалған» маркасын өндірілген, белгіленген параметрлерге сәйкес келетін жабдықтарды жеткізуді талап етеді. Қазірде жұмыстар мен қызмет көрсету саласында қазақстандық қамту деңгейі 70 процент болса, бұл көрсеткішті әлі де арттыру көзделіп, басты назар қазақстанда жасалған тауарларға аударылып отыр. Өз кезегінде отандық кәсіпорындар халықаралық сапа стандарттарына сәйкестікке ұмтылулары шарт. Бұл консорциумның болашақтағы барлық жобаларында жергілікті қамтуды арттыруға тікелей әсер етер еді.

Быылдың бірінші жарты жылында ҚПО-дағы тауарларды, жұмыстар

мен қызметтерді жеткізу бойынша жергілікті мазмұн үлесі 56%-ке жетіп, бұл ақшалай түрде 200 миллион доллар болды. Жалпы алғанда, 1997 жылы өнімді бөлу жөніндегі түпкілікті келісімге қол қойылған кезден бастап ҚПО-ның сатып алуындағы жергілікті үлес 6,7 миллиард АҚШ долларын құраған.

Қарашығанақ жобасын жүзеге асырушы компаниялардың басын біріктіретін, әлемдегі ірі мұнай-газ конденсаты кеністерінің бірінің операторы болып табылатын «Қарашығанақ Петролиум Оперейтинг Б.В.» консорциумы 1997 жылы Қазақстан Үкіметі мен халықаралық консорциумда серіктестер қол қойған өнімді бөлу туралы түпкілікті келісімге сәйкес жұмыс істеуде. Бүгінде Қарашығанақ жобасына бөсе ел – «RoyalDutchShellplc» (Нидерланды, Ұлыбритания), «Eni» (Италия), «Шеврон» (АҚШ), «Лукойл» (Ресей) және «КазМұнайГаз» (Қазақстан) қатысып отыр.

НАРЫҚ ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

ITU TELECOM-2018 WORLD

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ДАМУЫНЫҢ ЖАҢА КЕЗЕҢІ

Қазақстан Халықаралық электр байланыс одағымен (ITU) бірлесіп байланыстың бесінші толқынын енгізуге дайын.

Бұл туралы ақпарат және коммуникациялар министрі Дәурен Абаев Оңтүстік Африка Республикасында өтіп жатқан (10-13 қыркүйек) Халықаралық электр байланыс одағы дүниежүзілік форумында мәлім етті. ITU Telecom-2018 World форумы аясындағы министрлердің дөңгелек үстелі барысында үкіметтердің интеллектуалдық цифрлық технологияларды дамыту шарттары, жаңа цифрлы әлемнің қауіп-қатерлерін жою және цифрлық технологияларды дамытуға қаржыландыру мәселелері талқыланды. Дәурен Абаев өз баяндамасында жаһандық экономиканы дамыту мен адамдардың өмір сүру жағдайының сапасын арттыруда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (АКТ) маңыздылығын атап өтті. Осы ретте еліміздің жетістіктері мен ала тұрған тәуекелдер туралы айта келіп, министр «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасының айрықша рөліне тоқталды. «Бұл бізге АКТ саласын сапалы дамытуға жана кезеңіне шығуымызға мүмкіндік береді. Қазақстан Халықаралық электр байланыс одағымен бірлесіп бесінші байланыс толқынын енгізуге, кен жолақты интернетті ұсыну үшін геостандарттарды емес спутникті кенінен қолдануға дайын», — деп атап өтті Д.Абаев.

Министр форум аясында Халықаралық электр байланыс одағының бас хатшысы Хоулин Чаомен, ITU электр байланысын дамыту бюросының директоры Брахим Санумен, Сауд Арабиясы коммуникациялар және ақпараттық технологиялар комиссиясының төрағасы Абдулазиз Бин Салем Ал Руаиспен және Эзербайжан көлік, байланыс және жоғары технологиялар министрінің орынбасары Эльмир Тоғри оғлу Велизлеммен кездесті.

ЕГІН ОРАҒЫ – 2018

ЕГІСТІКТЕН ЕСКЕН ЛЕП

Қазіргі күні еліміздің егістік алқаптарында 6,5 миллион тонна астық бастырылды.

Ауыл шаруашылығы министрінің 12 қыркүйектегі мәліметтеріне сәйкес, дикандар қауымы 5 120,1 мың гектар алқаптың астығын жинап алды. Бұл жалпы еліміздегі егістік алқаптарының 34,1 пайызын құрайды. Орташа астық өнімділігі гектарына 12,8 центнерден айналады. Былтырғы жылдың осы мерзімінде 11 354,5 мың гектар немесе облыстардағы жалпы егін алқабының 74,2 пайызы бастырылып, 14 326,2 мың тонна астық оралды.

Был еліміз бойынша 15 005,1 мың гектар егістік алқапқа дән сіңірілді. Өткен жылы 15 300,6 мың гектар жерге егін салынған болатын.

ДЕНСАУЛЫҚ

ТЕГІН ДӘРІ-ДӘРМЕК – ОНЛАЙН БАҚЫЛАУДА

Өткен 8 айдың ішінде 1,5 миллион науқасқа тегін дәрі-дәрмек жеткізілді.

Осы арада Орталық коммуникациялар қызметінде өткен баспасөз мәслихатында денсаулық сақтау министрі Елжан Біртанов: «Бытандан бастап бүкіл тегін дәрі-дәрмекті сатып алу үдерісі оңдалды. Қазір барлық дәрілер СК-Фармация компаниясы арқылы сатып алынады. Бірқатар техникалық мәселелер шешімін тауып, конурстарды ашық, онлайн түрінде өткіздік. Соның нәтижесінде көптеген дәрі-дәрмектің бағасы төмен түсті, 26 миллион теңге үнемделді. Бұл қаражат қосымша дәрі алуға жұмсалды және қосымша 20 мыңнан астам науқасқа тегін дәрі-дәрмек берілді», — деп атап өтті.

«Денсаулық сақтау басқармалары мен емханалар дәрі-дәрмек көлемін дұрыс жоспарлай алмады. Науқастардың асау немесе көбею факторын ескермеген. Дәрілік заттардың тауарлық атауының өзгеруі, тұрақты түрде қайта тіркелуден өтетінді де назарға алынбаған. Осыған байланысты өнімдер дәрігерлерге дұрыс тапсырыс бермеген», — деп түсіндірді министр тегін дәрі-дәрмектің халыққа жеткізілуіменің себептерін.

Қазіргі таңда барлық емханалар электронды жұмыс форматына ауысып, министрлік науқастардың нақты саны мен қажетті дәрілерін онлайн бақылауда алды. «Цифрландыру дәрінің жетіспеушілігі мен сыйбалас жеңілдіктер арқылуға мүмкіндік береді. Жыл басында тегін берілетін дәрілердің сатылуына шығып кеткенін анықтап еск. Қазір бұл оқиғаны жақсы қорғау органдар тексеріп отыр. Тегін дәрілердің дорханаларда сатылуы үшін тұрақты бақылау керек. Бақылауда тұрғындар да үлес қоса алады», — деп Елжан Біртанов.

Министрдің айтуынша, бымыл жылдың соңына дейін 3,5 миллион науқас тегін дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етілуі керек.

Рымтай САҒЫНБЕКОВА

ТҚШ-НЫ ЖАҢҒЫРТУ

ПИК-тің заманы өтті ме?

Тұрғын үй қатынастары жүйесіне реформа керек

Елімізде тұрғын үйлерді басқару құрылымы өзгерді. Пәтер иелері кооперативінен бас тарқатқан кейін мүлік иегерлерінің жана жүйесі қалай жұмыс істейтін болады? Қазірде көптеген ассоциациялар басқаруын жана формасын — «бір үй — бір бірлестік — бір есепшот» қағидасы бойынша мүлік иегерлерінің бірлестігін құруды ұсынауда.

БОТАГӨЗ ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ

Парламент палаталарының бірлескен отырысында Мемлекет басшысы тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық саласында шешілмеген мәселелерге назар аударып, саладағы қызмет көрсетушілер жұмысы және басқа да бағыттағы қызметтер түсімі деңгейде жетілдірілмегенін, қызмет көрсетуші компаниялар ба-спана иелерінің арасындағы өзара іс-қимылдың ашықтығын қамтамасыз етулері тиістігін атап көрсеткен болатын. Осы ретте жалпы үйге ортақ шаруашылықты басқарудың түсінікті әрі тиімді жүйесін құру жүйесінің, Президент тапсырмасы бойынша Үкімет тиісті жан жобасын әзірледі. Кейбір заңнамалық актілерге тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық мәселелері бойынша бірқатар тұжырымдамалық тәуелділік қозғайтын жан жобасында тұрғын үйлерді ағымдағы және күрделі жөндеуге қаражат жинау тетіктерін регламенттеу; басқару органдары қызметіне тұрғындардың бақылауын қамтамасыз ету және меншік иелері, басқарушы компаниялар, қызмет көрсетуші ұйымдар және өкімдіктер арасындағы өзара іс-қимылды жақсарту үшін тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығының бірінші ақпараттық жүйесін құру; мемлекеттік құрғын үй қорынан баспана алу кезегін автоматтандыру және түгендеу мәселелері қамтыған. Сонымен қатар жан жобасында жергілікті атқарушы органдар

бекітетін пайдалану шығындарының ең төмен мөлшерін белгілеу қарастырылған. Ол көпшілік тұрғын үйді басқару, санитарлық тазалау, авариялық жағдайларды жою, техникалық қызмет көрсету бойынша төлем мөлшерін қалыптастырудың бірінші ақпараттық жүйесін анықтауды қамтиды.

Үкіметтің баспасөз орталығында өткен конференцияда инвестициялар және даму вице-министрі Қайырбек Өскенбаев тұрғындар арасында талай дау, қызметтің ашықтығына құман тұғызып жүрген Пәтер иелері кооперативтеріне қалық сенімді келмейтінін айтты. Мәселен, талдаулар көрсетіп отырғандай, ПИК тұрғын үй қатынастары туралы занамааның жетіспеушілігін пайдалана отырып, көпшілік тұрғын үйлі басқарудан бөлек, оны күтіп-ұстау қызметтерін атқаруда. Ал бұл үшін мәнінде бұл қызметтерді ПИК жасақан шартын негізінде сервистік қызмет субъектілері атқаруы тиіс. Вице-министрдің айтуынша, бұл ретте оларға тек бір ғана ағымдағы шотты ашады. Бұл бір кондоминиум объектісін күтіп ұстау үшін арналған қаражатты жұмсаудың ашықтығын жоғалтады. Сондай-ақ көптеген жағдайларда ПИК әрбір кондоминиум объектісіне жинақ шоттарын ашапайды. Формальді түрде тұрғындардың жиналыстары өткізіліп, жиналған жалған қолдар негізінде шешім қабылданады. Сондай-ақ өз қызметтері туралы есептер ұсынылмайды. Мұндай факторлардың барлығы өз кезегінде ПИК қызметіне азаматтардың сенімсіздігін туындатып отыр. Сонымен қатар Пәтер иелері кооперативтері үйге қатысты мәселелерді тек пәтер иелері ғана шешуі тиіс деген ұстаныммен баспана алу кезегін ашапайды.

Алайда пәтерлерден басқа бұл үйде, мәселен, астығын бақтау кәсіп көзін ашқан иегерлер бар болуы мүмкін. Олар да осы үй

жынапты болып, оның дамуы үшін өз тарапынан қолдау көрсетуі тиіс. Сондықтан жылжымайтын мүліктің барлық иелерінде бірдей құқық болуы үшін жана норма енгізілді. Бұл өзгерістер кондоминиумды басқаруда субъектілер арасындағы өзара түсініштікке, шығынды басқаруға ашықтыққа, жергілікті қызмет сапасының жоғарылауына сенімді тігізеді. Сөйтіп, Пәтер иелері кооперативтері жұмысының тиімділігін төмендігіне байланысты, жан жобасына көпшілік тұрғын үйлерде мүлік иелерінің, атқарушы органдардың, сервистік қызмет субъектілерінің, басқарушы компаниялардың және мемлекеттік органдардың құқығын, міндеттерін мен жауаптылығын регламенттеуге мүмкіндік беретін, коммерциялық емес ұйымның жана нысаны — «бір үй — бір ММИБ - бір шот» қағидаты бойынша Мүлік меншік иелері бірлестігін құруды қамтамасыз ететін норма енгізіліп отыр. Әлбетте, жан басқару органы бір мезетте құрыла салмайды. Жан жобасы бойынша қазіргі басқару формаларының мүлік иегерлері бірлестігі болып қайта құрылуына жағдай жасалған. Мүлік иегерлері бірлестігі пәтер иелері келісімімен өз қызметін басқару немесе сервистік компания ретінде де жалғастыра алады.

Қазірде еліміздің барлық тұрғынына арналған е-шанарак атты мобильді қосымшасы жасап шығарылып, оған pilotтық жоба ретінде республикадағы 190 үй енгізілді. Бір уақытта барлық тұрғын үйлі жүйеге қою мүмкіндігі арқылы тұрғындар компанияның атқарып жатқан жұмыстарын, материалдар мен есепшоттар қозғалысын көре алады.

Сондай-ақ Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық туралы жана жан жобасына сәйкес еліміздегі көпқабатты тұрғын үйдің лифтілерін

ауыстыру өкімдіктерге жүктелмек. Вице-министрдің айтуынша, қазіргі уақытта лифт шаруашылығының жұмысын қадағалауға арналған 16 нормативтік құжат бар. Лифт шаруашылығы қауымдастығы және «Атамекен» ұлттық кәсіпкерлер палатасымен бірге жұмыс тобы құрылып, бірыңғай стандарт әзірленген. Бірыңғай стандарттар лифтілерін қайсысын сапалы деп тауып, қандай лифтілерді Қазақстанға әкелуге болатынын, лифтілер қалай пайдаланылуы, қалай жұмыс істеуі керектігін айқындап береді. Лифтінің өндірісінен бастап, пайдаланылуына дейін барлығы да сол стандартта жазылған. Аталмыш стандарттар техникалық реттеу комитетінің сайтында жарияланып, талқылауға шығарылды. Барлық ұсыныстар ескерілгеннен кейін стандарттар бекітіледі.

Дегенмен, нормативті тұрғыда барлығы даяын болғанымен, үй тұрғындары бір мезетте ақша жинап, лифтілерін ауыстыруға қаражат таба бермейді. Мәселен, егер бір кіреберіс бар үйдің бес лифтің өзгерту керек болса, бір лифтінің құны шамамен 50 мың АҚШ доллары. Демек, бес есікті бір үйге 250 мың АҚШ доллары керек деген сөз. Оны тұрғындарға табу мүмкін емес.

Бұл жерде бірінші кіреберістің лифтінің иелі, ал бесінші кіреберістің бес жылдан кейін деген нұсқа да болмайды. Себебі, барлық тұрғындар бір мезетте қауіпсіз қызмет алуы тиіс. Сондықтан аталмыш жан жобасында әкімнің құзретін арттырып, олар бюджет қаражаты есебінен лифтілердің ауыстырылуына қаржы бөле алатындай бөлікті енгіздік. Демек, нормативті тұрғыда стандарттардың барлығын әзірледік. Занамаалық тұрғыда лифтілерді ауыстыру үшін үй тұрғындарына салмақ салмайтынды қаржылық мүмкіндіктерге жоқ ашып отырмыз, — деп Қ.Өскенбаев.

БИЗНЕС&ҚАРЖЫ

ШОЛУШЫ БАҒАНЫ

Жетпісбай
БЕКБОЛАТУЛЫ,
аз-Фараби
атпадығы ҚазҰУ
кафедра меңгерушісі
e-mail:
Zhetpisbay.Bekbolatuly@kaznu.kz

Инновация ауылға бет бұрды

Ауыл дегенде ойымызға қазақтың кара сөзін қайыстай илеген Бейімбет келеді, ал ауымызға алдымен оралатыны ұлы хикаяшының «Гүлденсе ауыл – гүлденеміз бәріміз» деген ұранымен бергісі жолдары. Расында да, қазақтың өсуінің, қон жинауының бірден-бір шарты нақ осы ауылдың гүлденуінде жатыр. Өйткені, қазақ ауылға кіндігінен байланған. Ауыл гүлденсе, қала да көркейді. Бүгінгі өркениетке кепіл болып отырған инновациялардың ауылға бет бұруының маңызды сонағаны сондықтан.

Елбасымыз агроөнеркәсіптік кешен аялында еңбек өнімділігін арттыру және өңделген өнімдерді экспорттауда 2,5 есеге арттыру міндетін жүктегені белгілі. Бұл мәселені шешу үшін қаржыландырудың қолжетімділігін арттыру, сауда нарықтарын кеңейту және ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспортын дамыту, мемлекеттік бақылау мен қадағалау тиімділігін арттыру, салық төлемдерін жеңілдіру, аграрлық ғылым, білім беру және білім тарату жүйесін реформалау, агроөнеркәсіп кешенін шифрландыру, технологияның қолжетімділігі, биологиялық ресурстарды оңтайлы басқару, су ресурстарын пайдалану тиімділігін арттыру сынды алуан түрлі әдістерді ұсынылды. Агроөнеркәсіптік кешен нысандарын қаржыландыру үшін несиелік серіктестіктер, микроқаржы ұйымдары, лизингтік компаниялар тартылып отыр. Сондай-ақ тиімсіз субсидиялар қысқартылып, салық салу жүйесі жетілдіріліп отырады, оның ішінде ауыл шаруашылығы кооперативтері үшін саланы техникалық қайта жарактандыру жүргізіледі. Сауда нарығын кеңейту және ауыл шаруашылығы өнімдерін экспорттауда дамыту үшін мақсатты өнімдер нарығының тізмі әзірленеді. Сауда нарығына басымдық берілетін ірі мемлекеттердегі Қазақстан елшіліктерінде ауыл шаруашылығына жауапты аттасе-өкіл лауазымын ашу жоспарланып отыр. Көпкілі және логистиканы дамыту, органикалық өнімді өндіруді арттыру, ауылшаруашылық ынтымақтастығын арттыру бойынша жұмыс жалғасын табады.

Мемлекеттік бақылау мен қадағалауды тиімділігін көтеру шекаралық аудандарда ветеринарлық және фитосанитарлық бақылау бекеттерін құру арқылы қамтамасыз етіледі. Ішкі нарықты қорғау мақсатында халықаралық талаптарға сәйкес техникалық реттеу жүйесін жаңғырту, сондай-ақ ауыл шаруашылығы өнімдерінің қауіпсіздігін және қадағалануын «фермадан үстелге дейін» қағидаға бойынша жүргізу, ветеринарлық қызметті тігін қамтамасыз етудің бірыңғай жүйесін құру жоспарланып отыр.

Өзгерістер аграрлық ғылымға, білім беруге және білім тарату жүйесіне әсер етеді. Ғылым агробионестің қажеттіліктерін тікелей мемлекеттік қаржыландырудан ғылыми-зерттеуге арналған кәсіпкерлік бірлестіктердің шығандарын өтеу және жұмыс берушілері мамандар даярлауға қошу себепіне жүзеге асырады. Аграрлық университеттердің рөлін қайта қару, оқу бағдарларының жаңарту және агроөнеркәсіптік кешендегі озық тәжірибелерін тарату және аграрлық мамандықтар бойынша оқыған тұлғалардың гранттары бойынша ауылдық жерлерде міндетті түрде жылдық жұмыс істеуін енгізу жобаланып отыр.

Сондай-ақ республикамыздың басты сауда өріптесі – Ресейдің айналасындағы геосаяси жағдай да (ықпалшаралар аясындағы рубльдің құлдырауы, зейнеткерлік жасты көтеруге байланысты ықтимал ішкі мәселелер, жаздың басым бөлігіндегі жалғасын тапқан валютаны жаппай сатып алулар, тағы да басқа факторлар), Қытай мен Ирандағы жайтар да өз рөлін орындаған сынады.

Реттеушінің растауына, бағамға халық та әсерін тигізуде: долларға сұраныс еңбек демалыстары кезінде артады. Шілдеде бұл мамырағам татысты

Нақты егіншіліктің бір бөлігі болып табылатын алқаптардың электрондық картасы, нақты метеодеректер, сенсорлар мен дерек беруші датчиктер, ғарыштық мониторинг және басқа шешімдер жатады. Мұндай технологияларды іске қосу ғана қышқандары және қорғау құралдарын тиімді пайдалануға, ауыл шаруашылығы дақылдарының шығымдылығын орта есеппен 15 пайызға жоғарылатуға мүмкіндік береді. Сөйтіп, цифрландыру агроөнеркәсіптік кешенді қарақатандырудың қол жетімділігі, мемлекеттік бақылау мен қадағалау тиімділігі, су және биоресурстары тиімді басқару сынды мемлекеттік реттеу бағдарларын жүзеге асырудың басты құралы болып отыр.

Нақты егіншіліктің бір бөлігі болып табылатын алқаптардың электрондық картасын құрамына 23 млн га жер немесе жалпы егіс алқабының 95,9 пайызына сәйкестуі жүргізілді. Электрондық астық қолжатарының жүйесі астық балансының онлайн мониторингі, астық бағасы бойынша статистика, астық қабылдау пунктінің рейтингін енгізді. Астық қолжатарының қолдан жасалуына тосқауыл қойылып, фермерлердің шығыны жылына 700 млн теңгеге дейін төмендеді. Үстіміздегі жылы операциялардың қауіпсіз өтуі мақсатында «блочкей» тиімді операциясы енгізілді. Бүгінгі таңда көрсетіліп отырған 101 мемлекеттік қызметтің ішіндегі 61 қызмет ішпінара және 1 қызмет толық автоматтандырылған. Қытай аяғына дейін 16 мемлекеттік қызметті, ал 2022 жылға дейін барлық мемлекеттік қызметті автоматтандыру жоспарланып отыр. Агроөнеркәсіптік кешенді цифрландыру бөсекке қабілеттілік пен еңбек өнімділігін арттырып, азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз етеді және соны экономика инвестицияна тарта тұтасты. Бұл үдерісін жалпы өзіндік экономикалық өсірі 2025 жылға дейін 40 млрд теңгені құрамақ.

ШОЛУ: ВАЛЮТА НАРЫҒЫ

Теңге неге сонша төмендеді?

Тек жазғы үш айда ғана ұлттық валюта – теңгеміз евро мен долларға қатысты 10 пайыздан артық әлсіреген. Керісінше, ресейлік рубль азап болса да қымбаттай түскен. Елді мұның сыры неде екеніне мүмкіндігінше нақтырақ баға беріп, соңғы айлар бедеріндегі теңге құлдырауының ахуалына кеңірек тоқталып өтсек (шолуымыз осы жылдың қыркүйек айының басындағы мәліметтерге негізделіп отыр).

ИСА КАМБАР

ДОЛЛАР: 2016 ЖЫЛДЫҢ АҚПАНЫНАН БЕРГІ МАКСИМУМ

Америкалық валютаның ресми бағамы күздің алғашқы күні 363 теңге 43 тиынды құрады. Бұл дегеніміз, үш айда республикамызда доллардың бірден 34,08 теңгеге (немесе 10,3%-ға) қымбаттап, 2016 жылғы ақпан айындағы максимумға жеткенін аңғартады.

Америкалық валюта бағасы бүкіл жаз бойы ұзағынан арта түскен. Маусым айында бағам 11,73 теңгеге өскен, шілдеде – 5,62 теңгеге артқан. Ең айтарлықтай өсім тамызда орын алған – бұл айда доллардың құны 16,73 теңгеге дейін өскен.

ӘЛСІРЕУДІҢ БАРЛЫҚ ФАКТОРЛАРЫ

Теңге әлсіреуінің себептері ту-

5 есе артқан (475 млн доллар), бірақ бұл бәрбір де 2017 жылдың шарықтау мөңдерінен екі есеге жуық төмен (тамызда 876,7 млн доллар).

Күз түсуі және еңбек демалыстарының аяқталуы доллардың бағамына қалай әсер етер екен (1-инфографика)?

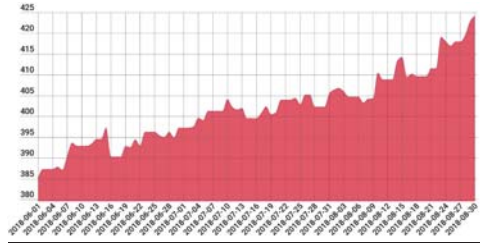
Ұлттық банк өз тарапынан бағамды ұстап тұруға, бірақ та тек «айтарлықтай және тұрақсыздандырығыш қысқарма мерзімді ауытқуларды жұмсартуға» ғана басқыншылыққа даяр. Валютаны тұрақты негізде қолдауға реттеуші құлықты емес.

Айта кету керек, әлсіз теңге, бірінші кезекте экспорттаушыларға (және де, саяйып келгенде, бюджет пен Ұлттық қорға), сондай-ақ шет елдерге

1-инфографика
2018 жылғы маусым–тамыздағы доллардың ресми бағамы (Ұлттық банк мәліметтері бойынша)

2-инфографика
2018 жылғы маусым–тамыздағы евроның ресми бағамы (Ұлттық банк мәліметтері бойынша)

3-инфографика

2018 жылғы маусым–тамыздағы рубльдің ресми бағамы (Ұлттық банк мәліметтері бойынша)

ралы Ұлттық банк бірнеше мәрте түсініктеме берді.

Ұлттық валютамыздың жазғы әлсіреуі қаражаттарды дамушы нарықтардан шығарумен байланысты: Түркиядағы жағдайға байланысты инвесторлар өз қаржыларын мұндай елдердің экономикасынан алып, оларды сенімдері құралады бағыттайды.

Сондай-ақ республикамыздың басты сауда өріптесі – Ресейдің айналасындағы геосаяси жағдай да (ықпалшаралар аясындағы рубльдің құлдырауы, зейнеткерлік жасты көтеруге байланысты ықтимал ішкі мәселелер, жаздың басым бөлігіндегі жалғасын тапқан валютаны жаппай сатып алулар, тағы да басқа факторлар), Қытай мен Ирандағы жайтар да өз рөлін орындаған сынады.

Реттеушінің растауына, бағамға халық та әсерін тигізуде: долларға сұраныс еңбек демалыстары кезінде артады. Шілдеде бұл мамырағам татысты

белсенді инвестициялаушыларға (мысалы, БЖЗК) тиімді.

Бірінші кезекте сауда секторы минусқа ұшырайды (шетелдік тауарларға тәуелділік жоғары күйде қалып отыра), алғаш барлық импорттаушылар да қысым жағдайында қалады.

- Ең төменгі бағам – 329,35 теңге (1 маусым).
- Ең жоғарғы бағам 363,43 теңге (30 тамыз).
- 3 айдағы өсім – 34,08 теңге немесе 10,3%.
- 3 айдағы орташа бағам – 345,7 теңге.

ЕВРО: ТАРИХИ МАКСИМУМ

Қазақстанда евроның бағамы қаруау долларға қарағанда күрделірек. Қазақстан қор биржесінде еуропалық валютаны сауда жүргізілмеуі салдарынан оның құны доллардың теңгеге шаққандағы бағамын доллардың

евроға бағамына көбейту арқылы айқындалады.

Сондықтан еуропалық валютаның құбылмалылығы америкалыққа қарағанда жоғарырақ; оған теңгенің долларға бағамын айқындайтын факторлардың бәрі де, бұған қоса Еуроодақтың экономикада, саясатта және басқа салалардағы жағдайлар да, ЕО-ның әлемнің басқа елдерінен өзара қарым-қатынасы да есепке алынады.

Жаза евроның бағамына Дональд Трамп мейлінше әсер еткен. АҚШ президенті біреуе еуропалық елдерді ықпалшаралармен қорқытса, біреуе оның үшінші бір елдер бойынша шешімдерін қолдауды ұсынып, енді бірде маңызды бірлескен жобалар жайында әңгімелеседі. Трамптың мінгез-құлқы мен риторикасы әсерлерінен евроға қатынас та құбылып отырады: ол біреуе әлсіреп, біреуе күшейеді.

Бірақ жаздың соңындағы «европалық» бағамының «америкалыққа» қатысты өсуі тікелей Еуропамен байланысты емес: Трамп ФРЖ-ге доллардың тым мықтылығы үшін қалап айтты; соның нәтижесінде нарық оның бағамын көтеріп, америкалықты еуропалық валютаға (соның ішінде) тез айырбастай бағастады.

Қорытындысында Қазақстанда евро жазда 38,82 теңгеге (немесе 10,1%-ға) қымбаттады. Шілденің басында 400 теңге деңгейінен асып, еуропалық валюта жаздың аяғына 425 теңгеге жақын таяп қалды: ресми бағам күздің алғашқы күні 424,16 теңгені құрды.

Евроның теңгеге бағамының тарихи максимумы тамыздың соңы

өндүргенінде 4 рет жаңарды және тағы әбден мүмкін, тау уақытта 430 теңге деңгейі енсерлік (2-инфографика).

- Ең төменгі бағам – 385,34 теңге (1 маусым).
- Ең жоғарғы бағам – 324,16 теңге (30 тамыз).
- 3 айдағы өсім – 38,82 теңге немесе 10,1%.
- 3 айдағы орташа бағам – 401,8 теңге.

РУБЛЬ: ҚУЛАҒАНҒА ҚАРАМАЙ ОСУ

Ұлттық банк дамушы елдердің валюталары бойынша талдауларында еріксіз мынаған назар аударды: теңге әлемдік валюталарға шаққанда басқа елдердің валюталарындай соншалықты мықты әлсіремейді.

Олардың арасында ресейлік рубль де бар. Расында да танқаларлықтай, кезекті рет ықпалшараға ұшыраған қисым өзіне бұрынғыдан да қатырақ қысым тәуел елдің валютасы, сол елмен сауда жасағаны елдің валютасына жауапкер әлсіреді. Шыңдығында, доллалы: рубльдің бағамы жаз бойы шамамен 9%-ға құласа, теңгенің бағамы – 10,3%-ға төмендеген.

Нәтижесінде әлсіреген ресейлік рубльдің күйі Қазақстанда айтарлықтай тұрақты болып шықты. Мұның үстіне ол жазда біршама нығайды: 1 маусымдағы 5,31 теңгенен 30 тамыздағы 5,35 теңгеге дейін. Аз да болса, көңіл аударарлықтай, оған қоса, жаздың басым бөлігінде рубль 5,40 теңге деңгейінен жоғары сатылып келген, кейде тіпті 5,50 теңгеге де жоғары болған (3-инфографика).

Рубльдің әлсіреген жалғыз айы тамызда – оның бағамы 21 тиынға төмендеген немесе 3,8% (маусымда өсім 13, шілдеде – 12 тиын) құраған. Сөйтіп, теңге рубльге қарағанда – оның басына айтарлықтай мәселелер төнгенде, ал ішкі талпыныстың сыртқы әсерлері (химия және металлургия компанияларының қаржыларының алып қою туралы ұсыныстар тәрізді) қосылса титықтатқанда – күштірек болып шықты.

- Ең төменгі бағам – 5,25 теңге (24 тамыз).
- Ең жоғарғы бағам – 5,56 теңге (1 тамыз).
- 3 айдағы өсім – 0,04 теңге немесе 0,8%.
- 3 айдағы орташа бағамы – 5,4 теңге.

СЫРТҚЫ ФАКТОР

31-7 қыркүйек аралығындағы жекелеген дамушы елдердің валюталары бойынша шолу*

7 қыркүйектегі сауда-саттық қорытындылары бойынша теңгенің нарықтық бағамы бір АҚШ доллары үшін бір атта ішінде 3,4%-ға әлсіреп (363,43-тен), 375,62 теңге деңгейіне қалыптасты.

Сыртқы валюталық нарық тұрғысынан 31 тамыздан 7 қыркүйек аралығында маңызды оқиғалар АҚШ президенті Д.Трампын қытай тауарларына дереу қосымша бажлар енгізу қажеттілігіне қатысты мәлімдеулері, Қытай өкілдерінің қарсы мәлімдеулері, Вашингтондағы кезекті келіссөздерден кейін Канада мен АҚШ арасында сауда-саттық қатынастары мәселелері бойынша уағдаластықтың жоқтығы және АҚШ халқының жұмыспен қамтылуы және Еуромақтағы ІЖӨ-нің өсуі бойынша экономикалық деректерді жа-

рия ету болды. Аталған факторлар АҚШ доллары бағамының әлемдік нарықтарда нығайтуына өкелді.

Дамушы елдердің валюта бағамдарының** АҚШ долларына қарағанда серпіні мынадай түрде қалыптасты:

- Оңтүстік Африка рәнді 3,7%-ға (14,69-дан 15,24-ке дейін) әлсіреді. ОАР экономикасы болжам 0,6% болған кезде. ІЖӨ-нің 0,7%-ға құлдырауын көрсетті. 2009 жылдан бері алғаш рет реттесуіне кірді. Негізгі баулау ауыл шаруашылығында байқалды. ОАР үкіметі құрылымдық реформаларын қытай және экономика мыңталандыру шараларын әзірлеу туралы мәлімдеді;
- Ресей рублі ОДБ төрайымы Эльвира Набиуллинаның монетарлық саясатты қатаңдату үшін пайдаланған факторларға қатысты мәлімдемесіне қарамастан, 3,6%-ға

(67,47-ден 69,90-ға дейін) әлсіреді. Лондон Ресей үкіметінің химиялық қару-жарақты қолданатынын жөнінде қосымша дәлелдердің бар болуы туралы мәлімдегеннен кейін Ұлыбритания Ресейге қарсы санкциялар енгізу ниеті туралы айтты. АҚШ үкіметінің ресейлік мемлекеттік борышпен операцияларға жана санкциялар енгізу инвесторлар үшін негізгі қауіп болып қалып отыр;

- Мексика песоасы 1,2% -ға (19,09-дан 19,32-ге дейін) әлсіреді;
- Үндістан рупиясы 1,0%-ға (71,00-ден 71,74-ке дейін) әлсіреді;
- Индонезия рупиясы 0,7%-ға (14 710-нан 14 820-ға дейін) әлсіреді. Валюта бағамының одан әрі әлсіреуінің алдын алу үшін Индонезияның Орталық банк валюта нарығында өктемдіктер жүргізуді жалғастыру туралы мәлімдеді;
- Бразилия реалы бір атта ішінде

айтарлықтай өзгеріссіз бір АҚШ доллары үшін 4,06 реал деңгейіне сәуланды. Бейсенде Бразилияның президентіне кандидат Жаир Болсонаруның өміріне қастандық жасалды;

- Түрік лирасы ОБ-нің тамызда тұтыну бағасының индексі сарапшылардың болжамы 17,6% болғанда, жылдан жылға 17,9%-ға өсуіне байланысты тауауды отыратын базалық мөлшерлемені қотырып ниеті туралы мәлімдемесінің аясында 2,0%-ға (6,54-тен 6,41-ге дейін) нығайды.

* шолуды Қазақстан Республикасының Ұлттық банкі ашық дереккөздерінде негізінде атта сайын дайындайды

** АҚШ долларына қатысты көлемі жағынан неғұрлым көп сатылатын дамушы елдердің валюталары

БИЗНЕС&ҚОҒАМ

↳ KAZAKHSTAN THROUGH THE EYES OF FOREIGNERS

Was it an attempt to sabotage Dimash's solo performance in Sochi?!

Dimash Kudaibergen gained international prominence overnight, so to speak. He rose to fame last year on China's hit competition show "I am a Singer." After his initial performance, Dimash became not only widely known, but internationally famous. His popularity exploded in the blink of an eye. Dimash's performance in "I am a Singer" became the proverbial snowball that set off an avalanche.

KAIRAT KAZAKPAYEV

Within a week after his first performance, he had over 3 million followers on Sina Weibo, one of the most popular and largest social media platforms in China. The rest of his success story is already well known. There's no point going over it. Wide coverage was given to his way to success through the Chinese and international media. It would be better to cite one example of this.

Global Times, in a last year's article entitled "Dimash Kudaibergen newest symbol of Sino-Kazakh relations", said: "Singer Dimash Kudaibergen became famous in China literally overnight after he debuted on the first episode of Hunan Television's hit singing competition show Singer on January 22.

Kudaibergen didn't just win first place that night, he also won the hearts of a great number of viewers throughout the Chinese mainland. Since then his incredible singing ability and handsome looks have made him the talk of the town.

Since he joined Sina Weibo in December 2016, he has accumulated more than 3.35 million followers on the social media platform. Many Chinese fans affectionately refer to him as "Jinkou Gege" or "imported older brother".

Over the 10 episodes of Singer's first season, Kudaibergen won first place three times, second place one time and third place four times. In the final competition, which aired live on Kazakhstan's Khabar Television and China's Hunan Television on Monday, he came in second place, only losing out to veteran Chinese singer Sandy Lam.

popularity of Dimash Kudaibergen in China, Kazakhstan and other countries. And what, in this context, about Russia, the former "home country", which still has a strong influence on the shaping of public opinion, including with regard to cultural activities, in our republic?! It seems lots of people in there have become Dimash's true admirers. It therefore appears that the Russian public's attitude to the inclusion of this Kazakhstani singer on international circuits is consistent with the overall trends. Just to give you one example.

Kazinform, in a report entitled "Dimash Kudaibergen takes New Wave Festival by storm", said: "Kazakh crooner Dimash Kudaibergen has become a sensation of the International Singing Contest New Wave in Sochi, Russia, Kazinform reports.

other circumstances. What are we talking about? You only need to look at coverage for Dimash's performance at the 'New Wave 2018' in Sochi by the Russian and Kazakhstani press to understand where we're going with this. It is like comparing apples and oranges, when we compare media feedback on that occasion in Russia and Kazakhstan.

Here, there have been a lot of appropriate publications and media coverage. And there hasn't been anything like that out there. It can fairly be said that the Russian mainstream print, radio, television and online media have overlooked Dimash's performance in Sochi, although the audience at the open concert area, according to eye-witnesses, were thoroughly fascinated by his singing.

As one of the Russian online music

magazines claimed, the Russians don't know him as well as the Chinese do. That sounds about right. But it begs the question: how is it that the Russians tend to have limited knowledge of the person who is viewed by Western journalists and observers as "perhaps the world's most recognizable Kazakh", i.e. the most well-known representative of Kazakhstan, a "near abroad" country that is considered being the closest political ally and economic partner of Russia? So does that mean the Russian public has little interest in what is happening in that former Soviet state? There appear to be a number of reasons for this contradictory trend. Let's dwell on two of them - the historical lack of readiness by the Russian public as whole to receive any person from among the peoples having East Asian features as their hero, and the persistence of certain pre-conceptions at the decision-making level in Russia - and start with the second one.

The Russian entertainment industry's decision and opinion makers had only once contributed significantly to the emergence of a hero who looked (East) Asian. This case was connected with the name of Viktor Tsoi, a Soviet rock musician and songwriter who co-founded Kino, one of the most popular and musically influential bands in the history of Russian music. And until now, there have been no sequels to it. There have never been any TV presenters, or TV hosts from among the Kazakhs on Moscow's mainstream television channels, although they were the largest (East) Asian nation within the Soviet Union and are the largest (East) Asian minority group in the Russian Federation today. Yet this was and still is not seen as a problem out there. So, it is hardly surprising that the organizers and hosts of the 'New Wave 2018' contest took the liberty of screwing with the famous Kazakhstani singer and making fun of him. The incident occurred during Dimash's second solo performance in Sochi. What happened provoked resentment on the part of Dimash Kudaibergen's numerous fans. There seems to have been an attempt to sabotage his solo performance in Sochi. More information can be found on social networks. But it is very clear that this incident will not have any consequences.

Now let's talk about the first of the two above-mentioned reasons. Dmitry Bykov, a journalist, poet, critic, radio personality and novelist, who is generally described as "one of the few figures in contemporary Russia who can be called a public intellectual", has become famous in Kazakhstan for his words about "the squint-eyed Kazakh guest workers". Squint (also known as strabismus) is actually a physical defect. Thus, that can be perceived as seeing in the Kazakhs "people with physical handicaps". In the Western Europe and the US, any public personality who said such a thing, would be condemned by their peers. In Russia, no one gets condemned for the same thing. "The squint-eyed ones" is a phrase in common usage in referring to those with East Asian (Mongoloid) features, including Kazakhs.

This means a lot to somebody who is able to objectively judge the situation with the non-Slavic, non-Caucasian and non-Mid-Eastern peoples, or with the racial minorities, so to speak, in Russia.

And here's an example of another kind. China.org.cn, in an article entitled "Kazakhstanian певец Dimash Kudaibergenov участвовал в съемках телерадиограммы "Хочу петь с тобой" - "Kazakh singer Dimash Kudaibergenov took part in the filming of the TV program "I want to sing with you", said: "Soon, the 'imported brother' Dimash Kudaibergenov will participate in the TV program "I want to sing with you", it's a news, that causes a lot of excitement among his fans. Not long ago, Dimash took part in the filming of the program.

According to information, he went into game with voice control on the site of filming, and, in doing so, he surprised the spectators to such an extent that one Internet user has even commented: "As for voice control, I bow to Dimash!". That's an entirely different matter, isn't that?!

His current popularity in China has now propelled him beyond entertainment circles to become a symbol of cultural exchange between China and Kazakhstan.

"He has a very high register, and there's no gap at all when he switches to another register", music critic Deng Ke commented on Hall of Pro, a streaming show on Tencent Video that interviews experts in different professions.

"He is a natural talent that has trained hard. This has made him a very skillful singer", Deng said.

There is very little to add to what has already been said about what he had become through his joining the musical show produced by Hunan TV. It is also to be noted that Dimash Kudaibergen was received in audience by President Nursultan Nazarbayev after participating in "I Am a Singer", and the Kazakh leader called the young performer "the face of Kazakhstan's independence". It's been more than a year since then. The period witnessed the rising personal

Dimash performed his rendition of A'STUDIO's hit song Greshnaya strast (Guilty passion) on Day 1 of the festival and got a standing ovation.

Dimash wrapped up his performance with the words of gratitude to composer Baigali Serkebayev for the amazing song, the audience for warm reception and invited everyone to Kazakhstan. Later he shared a video of his performance on his Instagram account. "A huge thank you to the audience. Welcome to Kazakhstan!", he wrote.

Madiyar Zhunussov (aka Mad June) from Astana will represent Kazakhstan at the festival this year.

But a closer examination shows not everything is as smooth as it seems. His appearance at the 'New Wave 2018' in Sochi took place on 5 September. It was shown on television at very late hours (Astana time). In Kazakhstan, it was well after midnight. But that is understandable - in such cases, the performance times have been defined by the event schedule. Instead, let us turn our attention to

НАРЫҚ ЖАҒАЛЫҚТАРЫ

► ЭНЕРГЕТИКА

ЖАҒЫРТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ ҚАРАЛДЫ

Елбасының «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты халыққа Жолдауын іске асыру аясында Сенаттың экономикалық саясат, инновациялық даму және кәсіпкерлік комитеті Павлодар облысында көпшілік отырыс өткізді.

Комитет төрағасы Асқар Бейсенбаев Мемлекет басшысының 5 институционалдық реформа жөніндегі бастамасын іске асыру тұрғысында «100 нақты қадам» ұлт жоспарында экономиканың келешегі зор салаларын дамыту туралы көптеген шаралар көзделгенін атап өтті. Ол ең алдымен электр энергетикасы және энергия тиімділігі салаларына қатысты болып отыр. Сенатор осы ретте Парламент тиісті заңнамаға «бырнай сатып алушы» үлгісін енгізу арқылы негізгі құралдарды жаңғырту, қайта құру, кенеіту және жаңарту үшін энергия өндіруші ұйымдарға салынған инвестицияларды ұзақ мерзімде қайтаруға кепілдік беруді қамтамасыз ету мақсатында бірқатар түзетулер қабылданып туралы хабарлар етті.

Сенатор Манал Көбенов өз баяндамасында электр энергетикасы саласындағы өзекті мәселелерге тоқталды.

Жында энергиямен қамтамасыз ету, өңірлік электр желісі компаниялары мен энергиямен жабдықтаушы ұйымдарды ірілендіру, инвестиция тарту, өнімдерді экспорттау, сондай-ақ саланы мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыруға байланысты мәселелер талқыланды. Қатысушылардың пікір-ұсыныстары ескеріле отырып, саланы одан әрі дамыту үшін тиімді шаралар әзірлеу туралы қорытынды жасалды.

► АӨК: ЛОГИСТИКА

ӨНІМДІ САҚТАУҒА МҮМКІНДІК БЕРЕДІ

Түркістан облысының Мақтаарал ауданында құны 1 миллиард теңгені құрайтын логистика орталығы салынып жатыр.

Ағартылу ауданда шаруалардың өнімін сақтап, әрі қарай сату үшін қолайлы жағдай жасау мақсатында қолға алынған жобаға 9 гектар жер телімі бөлінген. Орталықта жаңа үлгідегі жеміс-жидек сақтау және уақытша сұрыптау қоймалары, мұздатқыс камера мен жүк көліктеріне арналған тұрақжай, техникалық қызмет көрсету стансасын салуға 1 миллиард теңгеге жуық инвестиция тарту көзделген. Алдағы уақытта автотранжік, электронды таразы, жүк сақтау қоймалары, тұрақжай, құжаттандыру орталығы, қонақ үй, асхана, сауда үйі, автожол орны салынады.

► ЦИФРАНДЫРУ

КӘСІПКЕРЛІКТІ ҚОЛДАУДЫҢ ЖАҢА ФОРМАТЫ

Жетісу өңіріндегі Кәсіпкерлерге қызмет көрсету, сондай-ақ кәсіпкерлікті қолдау орталықтарында өзін-өзі қызмет көрсету аймақтары ашылды.

Аталған аймақта кәсіпкер services.atameken.kz интернет-ресурсы арқылы бухгалтерлік және есеп, ақпараттық технологиялар, құқықтық, кәсіпкерлік рәсімдеу, ақпараттық қамтамасыз ету, кәсіпкерлердің өніміншітерін сүйемелдеу, маркетинг, мемлекеттік-жекеменшік әріптестік, мемлекеттік сатып алу сынды қызмет түрлеріне тапсырыс беріп, пайдалана алады. Кәсіпкер бұл қызметтерді үйінде немесе кенесіде, сондай-ақ Қазақстанның және әлемнің кез келген жерінен онлайн режимінде қосылып, қолдана алады. Платформаға тіркелу үшін қолданушының телефон нөмірі мен электронды поштасы қажет. Services.atameken.kz қосымшасы смартфон арқылы да қолжетімді. «Кәсіпкер сервис арқылы бизнес негіздеріне оқытуға жазылып, қаржыландыру, шығындарды азайту, мемлекеттік бағдарламалар бойынша толық ақпаратты ала алады. Сонымен бірге, қызметтер офлайн режимінде де көрсетіледі. Талдықорғандағы Кәсіпкерлерге қызмет көрсету орталығында бухгалтерлік, құқықтық және маркетинг қызметтері бойынша кеңесшілер жұмыс істейді», - дейді Алматы облысы Кәсіпкерлер палатасының кәсіпкерлікті қаржылай емес қолдау бөлімінің басшысы Ерлан Дақтаев. - Өзіне-өзі қызмет көрсету аймағында кәсіпкер тарапынан қандай да бір құрылымда жағдайды біздің кеңесшілер қолдау көрсетіп отырады. Қолданушы үшін байланыс қызметі мен техникалық көмек қызметі қарастырылған.

Талдықорған қаласының Кәсіпкерлерге қызмет көрсету орталығы мен аудандардағы Кәсіпкерлікті қолдау орталықтары жұмыс істедуі жаңа форматта тамаша айынан бастап көшкен болатын. Жандық елімізде цифрандыру бағдарламасының іске асырылуына орай қызмет көрсету рәсімдерін жеңілдетуге бағытталған.

Ғымтай САҒЫНБЕКОВА

МӘДЕНИЕТ&SPORT

САЙЫС

Бақ пен бап қатар шапса...

Қоржынымызда 72 медаль бар

Қырғызстанның Шолпан ата қаласында III Дүниежүзілік көшпенділер ойыны өз мәресіне жетті. Байрақты бөсекте 80-нен астам елден 3000-ға жуық спортшысы қатысып, спорттың 37 түрінен бақ сынады. Халықаралық манушылар парала Қазақстанның намысын 34 спорт түрінен 134 спортшы қорғады.

САЛТАНАТ ҚАЖЫКЕН

Бөсекелі жарыста ел құрамына сырттан нәтижесі көңілге қонарлық болды. 18 алтын, 24

Келесі, төртінші Дүниежүзілік көшпенділер ойындары 2020 жылы Түркияда өтеді деп жоспарланып отыр.

Қысқа аралықтағы ат жарысы құнан бөйгеді (1600 метр) Әділет Шынайдаровтың сәйтулігі «Падиша Нури» қоланы қоржынға түсірді. Ал, 2400 метр қашықтықтағы ат жарысынан шабан-дос Мерхан Бұлғынов «Дичато» арымағымен алтын жүлдені иеленді. Қырғыздың орда (асық ату) ойынында қазақстандық асықшылар қола жүлдені иеленді. Жам-

жас қазақ өз тобының шешуші сынында ресейлік балуаннан айласын асырады. Сөйтіп чемпиондық белдік үшін жапондық балуан, студенттер арасындағы әлем чемпионы Онами Ашихашимен күш сынасып, оны бар-жоғы екі минутта төңкеріп тастаған. Сөйтіп, сүмо күресінен әлем чемпионы атанған тұңғыш қазақ ретінде тарихта аты қалды.

Ат үстінде салақ ату сайысында республикалық «Ұлттық және ат спорты түрлері орталығының» жамбы атудан жастар құрамасының

күміс, 30 қола жалпы саны 72 медальға ие болған Қазақстан жалпы есепте екінші орынға жайғасты. Бірінші орынды Қырғызстан құрамасы иеленді. Олар 37 спорт түрінен 40 алтын, 32 күміс, 31 қола, 103 медальды жеңіп алды. 17 алтын, 24 күміс, 27 қола жалпы саны 36 медальмен үздік үштікті Ресей Федерациясы қорытандылады.

Дүниежүзілік көшпенділер ойындары 2012 жылы Қырғызстан үкіметінің бастамасы бойынша көшпенділер өркениеті мәдениетін жаңғырту және сақтау мақсатында дүниеге келген. Бұл ойындар ұлттық ойындар мен этноспорт қозғалысының дамытуға атсалысуды көздейді.

Қырғызстан Дүниежүзілік көшпенділер ойындары ең алғаш рет 2014 жылы өткізген. 2016 жылы екінші ойындар өтті.

бы ату спортында Тұлыбеков Абзал күміс, Айқоз Ерланхан қоланы иеленді. Бас жүлде Мажарстан мемлекетінің спортшысына бұйырды. Түріктің аба күресінде 65 келі салмақта Құрбанұлы Уәсхан алтын медальды жеңіп алды. Тәжіктің гүреш күресінде 80 келі салмақ дәрежесінде қырғыз палуанымен күрескен Алмас Аманбал күміс медальды иеленді. Ал, 60 келі салмақта Әбікенов Елдос қола медальды қанағат тұтты. Көкпаршылармыз жартылай финалда өзбек спортшыларына қола берді.

Додаға дүние жүзін 40 елінен 200-ден астам балуан қатысқан екен. 100 келі салмақта белдескен Серік Бердімұратұлы әуелі жергілікті сұмошыны жығып, келесі белдесуде грузин балуанымен жолы түйсіпті. Оны да жеңген

аға жаттықтырушысы Елдос Бадашевтің жетекшілігімен Ұлттық құраманың сапында өнер көрсеткен Орталықтың тәлімгерлері Айқоз Ерланхан үшінші орын және Сарыбай Айтбек төртінші орын иеленді. Ал екінші орынды Қазақстан құрамасының сапында өнер көрсеткен Абзал Тұлыбеков қанжығасына байлады.

Сайыстың соңғы күнінде ел қоржынына екі алтын, бір қола медаль түсті. Овари ойынының (африкалық ұлттық ойын) қыздар командасы алтынды иеленсе, Әсел Далиева жекедей есепте де алтын медаль алды. Айта кетейік, бұл Әселдің осы жарыстағы төртінші алтын медалы. Бұған дейін ол мангала, тоғызқұмалақтан жоғары дәрежелі медальды еншілеген болатын. Диана Кенина болса, қола медаль алды.

ДУБІРЛІ ДОДА

Журналистер шахмат тақтасында бақ сынады

Шахмат – өмір айнасы

Ақын, жазушы, әдебиет сыншысы Тәкен Әлімқұловтың 100 жылдығына орай Қазақстан Жазушылар Одағында «Қазақ газеттері» серіктестігіне қарасты «Ақиқат» ұлттық қоғамдық-саяси журналы журналистер арасында дәстүрлі шахмат турнирін өткізді. 2013 жылдан бері ұйымдастырылған биылғы сайысқа Тәкен Әлімқұловтың отбасы демеушілік көрсетті.

АЙНҰР БАҚДӘУЛЕТҚЫЗЫ

Турнир швейцариялық жүйемен (ФИДЕ Кодексіне сәйес) өткізілген сайысқа Астана, Алматы, Талдықорған, Шымкент қалаларынан келген барлығы 22 спортшы журналистер қатысты. Жарыс барысында шахматтан спорт шебері, кемекшілік шахмат мектебінің басшысы Дәулет Иманберлин төрелік етті.

Шахмат турнирінің ашылу рәсімінде «Қазақ газеттері» ЖШС бас директорының орынбасары Дәулет Ноғайбаева қатысушыларға сәттілік тілей отырып, жарысты салтанатты түрде ашты. ҚР Мемлекеттік Сыйлығының лауреаты, ақын Есенғали Раушанов, жазушының жары Есімқұл Бойсбайқызы жиналған қауыммен Тәкен Әлімқұлов туралы жүрекжарды естеліктермен бөлісті.

Барлығы ойынға құлшына кірісіп, намысты қолдан бермеуге тырысты. Дегенмен, ойынның аты ойын, онда жеңімпаз да болады, жеңілген де болады. Шахматтың бір қиын жері – мың түрлі нұсқадан тек бір ғана жүзегіні таңдап алынатыны ғой.

Сол жүріс бүкіл ойынның тағдырын шешіп кетуі ғажап емес. Ойын барысында жүрістен жаңылып, «әттеген-ай» дегендер де болды, қиыннан қиыстырып, сәтті шешім таба білген ойыншылар да болды.

Тартысты өткен шахмат сайысының қорытындысында «Қазақ газеттері» серіктестігіне қарасты «Әдеби-мәдени, қоғамдық-саяси, жастарға арналған «Үркер» журналының бөлім менгерушісі Нұрлан Құмар жеңімпаз деп танылды. Екінші орынды Зейнеп Жекейұлы иеленсе, үшінші орынға – Тілек Абдрахимов ие болды.

Сондай-ақ, ынталандыру сыйлықтары Данияр Сейсенбаев, Ғабит Қарабаев және ардагер қатысушы Тәжібай Жақов лайық деп танылды. Наурызбай ауданы «Жас Отан» жастар қанатының төрағасы Ернар Айдаров өз тарапынан турнирде белсенділік танытып, қатысқан жас журналистерге алғыс хаттар табыс етті. Шараға жиналған журналистер қауымы зейінділік пен жылдам ойлауға негізделген логикалық ойынның оларға жат емес екенін, ақ қағаз бен көк қалам ғана емес, шахмат тақтасы соғысының да белсенді жауынгерлері екенін дәлелдеді. Турнир соңында «Қазақ газеттері» серіктестігі төреші Дәулет Иманберлин өткізіп, турнирдің дайындық жұмыстарына қолдау көрсеткені үшін Б.Сарыбайға және Т.Әлімқұловтың үйіндегі жетегі Есімқұл Бойсбайқызына алғыс хаттар табыс етті.

Міне, шахмат осындай керемет ойын өрі өмірдің дәл өз. Неше жүрістен кейін, қай жерде, қалай, қай фигуранмен тек қылатыны алын-ала есептеледі. Бұл жоғарысыз

ойнауға болмайтын саяси ойын. Шахмат ежелде Ұлыстан жерінде пайда болып, кейін Парсы, Араб, Еуропа және Азия елдеріне кеңінен тараған деседі. Бірақ, атауы парсы тілінде сақталған. «Шах-мат», қазақша «Хан-өлді» деген мағынаны білдіреді. Аты жақсы емес. Өйтсе де, ойынның адамның ойлау жүйесіне әсері зор. Өр түрлі фигуралар, олардың дәрежелері, атқаратын қызметі, қимыл-қозғалысы, өз жерін қорғаудағы белсенділігі, қарсыласқа қауіптілігі, бәрі де шебер ұйымдастырылған. Осындай күрделі ойын қаламгерлерге жат емес. Өйткені шахмат бір жағынан спорт болса, екінші жағынан творчествоға негізделген.

Осылайша, Тәкен Әлімқұловтың отбасы демеушілік жасап, республикалық «Ақиқат» журналының жүлдесі үшін журналистер арасында бесінші рет өткізілген шахмат турнирі де өз мәресіне жетті. Қалам мен сөзді қару еткен журналистер қауымы, шахматтан да осал емес екендіктерін байқатты. Биыл ұта алмағандары келесі жылы жарыста міндетті түрде жеңіске жетеміз деп жігерінен қайтты. Қалай десек те, спорт – мереке. Ал осы мерекенің бел ортасында жүрген ойыншылар, яғни журналистер қауымы интеллектуалдар ойынының жарқын үлгісін танытты. Аталмыш жарыс дәстүрге айналмақ. Келесі жылы да қаламгерлер арасында ой спортынан жарыс өтеді. Шахмат жарысы тек Алматы да ғана емес, еліміздің басқа да қалаларында өткізілсе, нұр үстіне нұр болар еді.

СПОРТ

Қазақ футболы қашан көгереді?

Елордада «Астана-Арена» стадионында футболдан Ұлттар лигасы тарихындағы алғашқы матчта Қазақстан құрамасы Грузиямен жасы алаңда жолықты.

НҰРЛАН ҚҰМАР

D дивизионының алғашқы тобындағы алғашқы матч Астанада өтіп, есеп 0:2 есебімен қарсылас команданың пайдасына шешілді. Қонақтар матчтың екінші бөлігінде есеп ашты. Матчтың 69-минутында жарыялай қорғаушы Георгий Чакветадзе Ұлттар лигасы тарихындағы алғашқы голды соқты. Ал 74-ми-

нутта Қазақстан қақпасына автогол тіркелді.

Қазақстан ұлттық құрамасы Ұлттар лигасындағы екінші ойында Андоррамен сырт алаңда ойында. Пиреней түбегіндегі Испания мемлекетінің ішінде орналасқан қуыршақ мемлекеттің астанасы Андорра-ла-Велья қаласының «Андорра-ла-Велья» стадионында өткен кездесуде 1:1 есебі тіркелді. Қазақстан құрамасы ойында басымдығын алғашқы сәттерден ақ байқатты. Шабуылға сәт сайын ұмтылғанмен, алаң иелері қақпасына гол соғу мүмкін болмады. Барлығы бұрыштама добымен

аяқталды. Нәтижесінде бірінші таймда есеп ашылмады.

Қазақстан құрамасы бірінші болып гол соқты. Қорғаушы

Юрий Логвиненко бұрыштамадан асырылған допқа бірінші жетіп, баспен қақпаға дәл енгізді. Матчтың 86 минутында Дмитрий Шомко оңбай қателесті. Осыны пайдаланған Жорди Аләс таразы басын теңестіріп кетті.

Өз тобымыздағы екі тур қорытындысы бойынша Грузия құрамасы 6 ұяймен алға шықты. Андоррада 2 ұяй бар. Қазақстан мен Латвия құрамаларында бір-бір ұяйдан. Қазақстан құрамасы келесі кездесуін алдағы айдың ортасында сырт алаңда Латвияға қарсы өткізеді.

Егер Қазақстан осы топта

жеңіске жетсе, D лигасындағы басқа үш топтың жеңімпаздарымен 2020 жылы наурызда өтетін плей-офф кезеңіне қатысады. Төрт жеңімпаз алдымен жартылай финалда ойнайды. Ал жеңіске жеткен екі құрама финалда кездеседі. D лигасы финалында озған команда 2020 жылы жазда өтетін Еуропа чемпионатына жолдама алады. Жалпы Ұлттар лигасына 55 еуропалық құрама рейтингтеріне қарай төрт дивизионға бөлінді. Алғашқы турнирде Еуро-2020 жолдасы сарпақа салынады. Айта кетейік, Еуро-2020 турнирінде 24 Еуропаның үздік құрамасы қатысатын болады. Өрі Еуро ойындарының басталғанына 60 жылдық мерейтойлық мерекесіне байланысты Еуропа чемпионаты көптеген елдердің стадионында өткізілмек.

Қазақ газеттері
Құрылтайшы және шығарушысы: «ҚАЗАҚ ГАЗЕТТЕРІ» Жауапкершілігі шектеулі серіктестігі

Бас директоры – Редакторлар кеңесінің төрағасы

Шымылдин ПАТТЕЕВ
Қабылдау бөлмесі: 272-87-30
Жарыма бөлмі: 267-00-44
www.kazgazeta.kz
E-mail: kaz_gazeta@mail.ru

ТЕНГЕ MONITOR

Бас редактор Ақат ТАЖУОВ

Бас редактордың орынбасары – журналист Аманжол ШОПАН

Бөлім редакторлары: Рымтай САҒЫНБЕКОВА, Ботагөз ӘБДІРЕЙҚЫЗЫ, Исатае ҚАМБАРОВ, Беттеуші: Ернар ОРМАНОВ

«Қазақ газеттері» ЖШС-ның аймақтардағы өкілдері:
Астана қаласында: Топымбек Фабриямов 8 701 345 79 38
Ақтөбе облысында: Жантұбай Қабакбаев 8 711 769 63 22
Маңғыстау облысында: Бектұр Тәуелбаев 8 (7292) 40 41 01
Қарағанды облысында: Батырбек Мырзакөкеев 8 (7102) 90 19 73

Газеттің терілуі мен бет қатталуы «Қазақ газеттері» ЖШС-ның қозғалтқыш орталығында жасалды. Орфсетті басылды.

АҚЫЛДАСТАР АЛҚАСЫ:

АЛШАНОВ Рамхан
ӘБДИМАНАПОВ Сарсенғали
ӘБШЕВ Әли
БЕКБОЛАТҰЛЫ Жетісбай
ГҮРӨСҚИИ Петр (Польша)
ЕСПӨЛТОВ Телеспек
ҚАЛИЕВ Ғани

НҰРСЕЙІТ Айтқали
САҒАДИЕВ Кенжеғали
САЛПАРБЕК Әбдіжапар
САТЫБАЛДИН Сағандық
СӘТІЛОВ Серік
ТӨЛІТҚОВ Әбісәлігелі
ТЕМІРБЕКОВ Нұржан
ХАМИН Жантемір

Тел.: 273-12-04.

Тел.: 273-12-04.

Тел.: 273-12-04.

Мекен-жайымыз:
050013, Алматы қаласы,
Жетісу ауданы,
175, 3-көлем,
203-Бөлме (Төтенбай)
Тел.: 272-87-04

219-Бөлме (Бас редактор)
Тел.: 267-36-11
факс: 272-86-11

E-mail: kazgazeta@mail.ru
www.kazgazeta.kz
Нәтижесіз елестер
Рымтай САҒЫНБЕКОВА

«Tenge monitor» газетіне жарияланған материалдардың авторлық құқық «Қазақ газеттері» ЖШС-не тиесілі, редакция жауапты емес. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция қыздарының білдірмеуі.